

Nr 111

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående ytterligare utgifter för fångvården å tilläggsstat II för budgetåret 1955/56; given Stockholms slott den 16 mars 1956.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementens ärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF

Herman Zetterberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås åtgärder för att möta den hastiga stegring av antalet intagna på fångvårdens anstalter, som uppkommit de senaste månaderna. Sålunda begäres ett anslag på 3 700 000 kronor för uppförande av tre förläggningar med tillhoppa 300 platser för ordinärt fångklientel. Vidare begäres riksdagens yttrande över ett förslag att utjämna beläggningen på fångvårdsanstalterna under olika tider på året.

Till ersättande av en nedbrunnen byggnad på kolonien Ollestad begäres 340 000 kronor.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 mars 1956.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL, NORDENSTAM, LINDSTRÖM, LANGE, LINDHOLM.

Efter gemensam beredning med cheferna för social-, inrikes-, finans- och civildepartementen anför chefen för justitiedepartementet, statsrådet Zetterberg.

Vid min anmälan i årets statsverksproposition av frågorna om fångvårdens anslagsbehov under nästa budgetår (II ht s. 68 f) framhöll jag att antalet intagna vid fångvårdens anstalter under senhösten 1955 visat en kraftig ökning, som medfört avsevärd överbeläggning å ett flertal anstalter. På grund av att ökningen skett så hastigt ansåg jag frågan om lämpliga åtgärder för att bemästra läget behöva utredas.

Sedan vissa förslag nu utarbetats, ber jag att få åter upptaga denna fråga. Därvid vill jag först med några siffror belysa fångantalet de senaste åren.

Statistiska uppgifter

Inom fångvården finns för närvarande 66 anstalter av olika slag med tillhoppa 3 603 platser. Den största delen av dessa anstalter användes för det ordinära fångklientelet. Dessa anstalter, som är fördelade på fyra anstaltsgrupper för det manliga och en grupp för det kvinnliga klientelet, rymmer tillhoppa 1 799 slutna och 991 öppna platser. För det yngre klientelet disponeras anstalter med 163 slutna och 117 öppna platser. Säkerhetsanstalterna rymmer 334 slutna och 85 öppna platser. Härtill kommer sjukhuset Håga med 70 platser. Samtliga platser fördelar sig alltså på 2 410 slutna och 1 193 öppna.

De slutna anstaltsutrymmena består till övervägande del av äldre, i allmänhet under senare hälften av 1800-talet uppförda stenbyggnader. Till sådana kan man räkna de fyra centralanstalterna för manligt fångklientel på Långholmen och Härlanda samt i Malmö och Härnösand samt åtskilliga andra äldre fängelsebyggnader, samtliga uppförda enligt cellsystem. De

öppna anstalterna består i allmänhet av smärre kolonier eller förläggningar med omkring 30 eller i vissa fall upp till 50 platser. Alla dessa mindre anläggningar har tillkommit under senare tid. Den öppna vården har utbyggts i snabb takt under det senaste decenniet.

Då man beräknar antalet platser vid fångvårdsanstalterna måste beaktas att nu angivna platsantal utvisar hur många intagna anstalterna maximalt kan mottaga på ordinärt inrättade utrymmen. I praktiken kan emellertid hela detta utrymme i allmänhet icke utnyttjas. Vid varje slag av anstalter har man att räkna med att en viss del av utrymmet icke kan beläggas på grund av rengöring, reparation m. m. Intagningar, utskrivningar och förflyttningar omöjliggör också att antalet tillgängliga platser för varje dag är fullt belagt. Självfallet är det svårt att i siffror exakt uttrycka nu angivna förhållanden. Man bör dock reducera det nominella antalet platser med minst 10 procent. Man har alltså att räkna med att fångvården disponerar knappt 3 250 platser.

Beläggningsen på fångvårdens anstalter har efter en snabb nedgång omedelbart efter kriget och ett bottenläge under åren 1946—48 fortskridande ökats. Ökningen har inneburit att det årliga medeltalet intagna stigit från omkring 2 000 år 1948 till omkring 3 250 år 1955.

Medelbeläggningsen å fångvårdens anstalter åren 1950—1955 var följande

1950	2394
1951	2535
1952	2842
1953	3039
1954	3002
1955 (prel. uppg.)	3259

Såsom jag vid olika tillfällen (kapitalbudgeten 1953 s. 3, II ht 1955 s. 121) framhållit företer beläggnings-siffrorna starka säsongmässiga fluktuationer. Antalet intagna är sålunda högst under tiderna januari—mars. En hög beläggnings-siffra utvisar också månaderna september—november.

Beläggningsen den 1 februari åren 1950—1956 var resp. 2593, 2629, 3041, 3330, 3250, 3392 och 3926.

En statistisk bearbetning av beläggnings-siffrorna för tiden november 1952—december 1953 har utförts av aktuarien i statistiska centralbyrån S. Rengby. En redogörelse för resultatet är intagen som bilaga till denna proposition.

För att åskådliggöra såväl den allmänna utvecklingen av beläggningsen som de säsongmässiga variationerna har ett diagram för åren 1950—56 upprättats (s. 45). På diagrammet redovisas jämväl antalet platser å fångvårdens anstalter. Genom diagrammet åskådliggöres att beläggningsförhållandena i stort sett varit likartade under åren 1953, 1954 och 1955 fram till det sista kvartalet år 1955, då en betydande stegring inträtt. Denna stegring har fortsatt under de senaste månaderna och helt förändrat läget samt skapat betydande svårigheter inom anstalterna. Medan sålunda den högsta be-

läggningen under vinterhalvåret de tre senaste vintrarna legat mellan 3 300 och 3 400, har beläggningsciffrorna den 1 februari 1956 utgjort 3 926 och den 1 mars 3 929.

För att karaktären av den överbeläggning som sålunda föreligger skall klargöras har ett diagram upprättats, där motsvarande uppgifter angivits särskilt för de slutna anstalterna och för de öppna anstalterna. Sistnämnda diagram omfattar åren 1953—56. Denna uppdelning visar att det redan förelegat en avsevärd överbeläggning vid de slutna anstalterna under större delen av året och att på dessa anstalter det ytterligare tillskottet av intagna de senaste månaderna avsevärt försvårat en redan besvärande situation. För de öppna anstalterna utvisar diagrammet en viss underbeläggning. Denna torde förklaras av olika faktorer. Man har att räkna med att de öppna anstalterna har ett större inslag av korttidsklientel och att därför in- och uttagningar eller förflyttningar där förekommer relativt oftare. Det är vidare knappast möjligt att i någon större omfattning överbelägga smärre kolonier och förläggningar. Med hänsyn härtill kommer den genomsnittliga statistiken att utvisa viss underbeläggning. Då diagrammet anger att för närvarande de öppna anstalterna är fullt utnyttjade, innebär detta i realiteten en överbeläggning på vissa av dem.

Då det gäller att ta ställning till vilka åtgärder som är påkallade i anledning av den snabbt ökande fångbeläggnings, är det av betydelse att såvitt möjligt kunna bilda sig en uppfattning om beskaffenheten av denna ökning och dess antagliga orsaker. Det är självfallet ytterst vanskligt att ur det tillgängliga statistiska materialet och de ytterligare upplysningar som kunnat framskaffas bilda sig en säker uppfattning om dessa förhållanden. I tabellerna 1—6 (s. 53) redovisas uppgifter som kan åtminstone i vissa hänseenden vara upplysande. Sålunda anges i tabellerna 1 och 6 sammansättningen av de intagna den 1 december 1955 och den 1 mars 1956, jämfört med förhållandena två år tidigare. Uppställningen utvisar en avsevärd ökning av antalet häktade och antalet häktade undersökningsfall. Det rör sig här om en grupp intagna som ovillkorligen måste vara på slutna anstalter. Anmärkningsvärt är också att siffrorna för den 1 mars utvisar en nominellt större ökning av antalet straffångar än siffrorna för den 1 december samtidigt som antalet häktade något gått tillbaka. I tabellerna 2—5 redovisas en undersökning av straff- och fängelsefångar den 9 december 1955 och den 1 februari 1956 för att utröna klienteletts sammansättning med hänsyn till ådömda strafftider och ökningens inverkan i sådant hänseende. De angivna siffrorna utvisar att ökningen delvis faller på sådana som har utpräglat korta tider och bland vilka brottsligheten till avsevärd del består i rattfylleri och andra trafikbrott men att det också föreligger en icke ringa ökning bland sådana som har något längre strafftider. Beträffande sådana som har strafftider på ett år eller därutöver föreligger icke någon ökning. Då man bedömer de redovisade siffrorna över ökningen, bör man beakta att fångvården erhållit ett visst tillskott av öppna platser under den tid som jämförelsen avser men däremot icke någon ökning av de slutna platserna, bortsett från

specialanstalten Roxtuna. Siffermaterialet synes alltså, bedömt med försiktighet, ge ett stöd åt fångvårdsmyndigheternas uppfattning att svårigheterna ökat särskilt för de slutna anstalterna och att det föreligger ett starkt behov av anstaltsutrymmen för sådana intagna som icke kan vårdas på öppen anstalt utan kräver slutna vård. Alldeles ovedersägligt är detta då det gäller den ej ringa ökningen av antalet häktade och häktade undersökningsfall.

Frågan om åtgärder för att uppnå en jämnare beläggning på fångvårdsanstalterna

Inom justitiedepartementet har verkställts en undersökning av olika möjligheter att åstadkomma en jämnare beläggning på fångvårdsanstalterna, och i en den 7 december 1955 dagtecknad promemoria har i detta syfte föreslagits vissa ändringar i lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m. I promemorian har sålunda i främsta rummet föreslagits, att fångvårdsmyndigheterna i den mån det påkallas för att förebygga ojämn beläggning på fångvårdsanstalterna skall kunna i vissa fall förordna om kortare uppskov med verkställigheten av frihetsstraff. För att det icke skall innebära någon fördel för den som dömts till fängelse en månad eller en månad jämte dagatal att påbörja verkställigheten under februari månad har i promemorian vidare föreslagits, att om strafftiden uppgår till en månad eller en månad jämte dagatal månaden alltid skall räknas till trettio dagar.

Över promemorian har efter remiss yttranden avgivits av riksåklagarämbetet, fångvårdsstyrelsen, länsstyrelserna i Kronobergs, Göteborgs och Bohus samt Norrbottens län, strafflagberedningen, Sveriges advokatsamfund, föreningen tjänstemän inom kriminalvården, svenska fångvårdssällskapet och Sveriges fångvårdsmannaförbund.

Riksåklagarämbetet har bifogat yttranden från åklagarmyndigheterna i Stockholm, Göteborg och Malmö samt föreningarna Sveriges landsfogdar, Sveriges landsfiskaler och Sveriges stadsfiskaler. Vid fångvårdsstyrelsens yttrande har fogats yttranden från de fyra fångvårdsdirektörerna. Länsstyrelsen i Kronobergs län har bifogat yttranden från landsfogden i länet samt landsfiskalerna i Norrvidinge och Lessebo distrikt och stadsfiskalen i Växjö. Slutligen har länsstyrelsen i Norrbottens län bifogat yttrande från föreningen Norrbottens läns landsfiskaler.

Den i promemorian behandlade frågan om uppskov med verkställighet torde vara av betydelse för att utjämna beläggningen på anstalterna. Den föreslagna regeln om strafftidens längd i vissa fall, då verkställigheten påbörjas i februari, synes däremot i sådant hänseende vara av ringa värde; den bör ej nu upptagas utan får anstå till ett större sammanhang. I det följande begränsar jag därför redogörelsen för promemorian och däröver avgivna yttranden till vad som rör den förra frågan.

Gällande bestämmelser

De grundläggande bestämmelserna om straffdoms befordran till verkställighet återfinnes i 2 kap. lagen den 21 december 1945 om verkställighet av frihetsstraff m. m. Såsom allmän regel gäller att straffdom icke må verkställas förrän domen till följd av nöjdförklaring eller eljest vunnit laga kraft mot den dömde. I vissa fall må domen dock verkställas utan hinder av att den icke vunnit laga kraft. Beslut om ungdomsfängelse går i verkställighet utan hinder av att det ej äger laga kraft, där ej domstolen annorlunda förordnar. Sådant förordnande meddelas endast i särskilda fall. Dom å förvaring eller internering går i vissa fall i verkställighet utan hinder av att den ej äger laga kraft. I mål om förvandling av böter må domstolen förordna, att beslutet skall verkställas utan hinder av att det ej vunnit laga kraft. Det torde vara vanligt att så sker. Straffdom befordras till verkställighet efter olika regler beroende på om den dömde är häktad eller icke häktad. Den som är häktad skall omedelbart efter det domen vunnit laga kraft mot honom börja avtjäna straffet. I fråga om dömd, som icke är häktad, gäller att han, sedan domen vunnit laga kraft mot honom, skall för verkställighet förpassas till den fångvårdsanstalt, där han skall intagas, eller föreläggas att inställa sig vid sådan anstalt. Mottages nöjdförklaring å den anstalt, vari den dömde skall intagas, eller är han intagen i sådan anstalt när domen eljest förekommer till verkställighet, skall domen omedelbart befordras till verkställighet. I vissa fall kan emellertid verkställigheten komma att uppskjutas. I 15 § verkställighetslagen stadgas sålunda att den, som icke är häktad, under vissa förutsättningar på ansökan må erhålla uppskov med verkställighet av straffarbete eller fängelse under viss tid, högst sex månader från den dag då domen må verkställas mot honom. Beslut i sådant ärende meddelas av länsstyrelsen i den ort där den dömde vistas. Visar han före verkställighetens början att till Konungen ingivits ansökan att han av nåd måtte bli befriad från straffet, få detta nedsatt till böter eller erhålla villkorlig dom, skall enligt samma lagrum, om nåd ej tidigare sökts i målet, med verkställigheten anstå i avbidan på Konungens beslut i anledning av nådeansökningen. Närmare föreskrifter om straffdoms befordran till verkställighet har meddelats i kungörelsen den 21 juni 1946 angående straffdoms befordran till verkställighet samt i kungörelsen samma dag angående översändande av domar i vissa brottmål m. m. I 5 § av sistnämnda kungörelse meddelas bestämmelser om expediering för verkställighet av dom å straffarbete, fängelse, förvaring och internering i mål, vari den tilltalade är häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt. Sådan dom skall av domstolen så snart ske kan och senast inom sex dagar efter dess meddelande sändas till fångvårdsstyrelsen. Sedan domen vunnit laga kraft mot den dömde såvitt angår honom ådömt ansvar, skall fångvårdsstyrelsen ofördröjligen översända domen till polismyndigheten i den ort där den dömde har sitt hemvist eller eljest veterligen vistas och därvid meddela, i vilken anstalt straffet skall

verkställas. Har styrelsen bestämt, att straffet skall verkställas inom anstaltsgrupp, skall styrelsen i stället sända domen till fångvårdsdirektören, som har att vidarebefordra den till polismyndigheten och därvid lämna meddelande som nyss sagts.

Promemorian

I promemorian behandlas, såsom förut nämnts, i främsta rummet möjligheten att åstadkomma en mera planmässig intagning på fångvårdsanstalterna genom att fångvårdsmyndigheterna erhåller befogenhet att i vissa fall förordna om ett kortare uppskov med intagningen.

Det framhålles i promemorian, att vissa invändningar givetvis kan riktas mot en reform i den angivna riktningen. En grundläggande princip inom kriminalvården är att påföljden för ett brott bör sättas in så snart som möjligt efter det brottet begåtts. Om den ifrågasatta uppskovsmöjligheten utformas med vissa begränsningar för tillbörligt beaktande av kriminalvårdens krav, synes dock tanken böra kunna accepteras. På grund av arbetsbelastningen hos polis, åklagare och domstolar dröjer det ofta lång tid innan den brottslige blir lagförd. Den brottslige kan även själv genom olika åtgärder — försvårande av utredningen, överklaganden etc. — förlänga utredningstiden och framflytta den tidpunkt då han blir slutgiltigt dömd för brottet. Han har även efter det den slutliga domen fallit vissa möjligheter att om han så önskar få uppskov med verkställighetens påbörjande. Med hänsyn till de långa väntetider som sålunda ändock kan förekomma, synes en kortare tids uppskov med verkställigheten ej medföra några väsentliga olägenheter ur kriminalvårdande synpunkt. I vart fall torde olägenheterna uppvägas av de fördelar som står att vinna om man kan reducera de nuvarande toppbeläggningarna och därigenom skapa ökade möjligheter till en ändamålsenlig och effektiv behandling av de intagna.

I enlighet med det anförda föreslås i promemorian att i straffverkställighetslagen införes en regel, som bereder möjlighet att uppskjuta intagningen, trots att mot den brottslige verkställbar dom föreligger. Därvid uppställs dock vissa begränsningar. Till en början bör enligt promemorian regeln icke gälla i fråga om häktade och sådana som dömts till ungdomsfängelse, förvaring eller internering. Vidare skall tiden för uppskov ej få bestämmas längre än till sex månader från den dag då domen må verkställas mot den dömde. Härvid bortses från den möjlighet som den dömde enligt nuvarande 15 § straffverkställighetslagen äger att påkalla anstånd med verkställigheten. Den sammanlagda uppskovstiden kan således enligt förslaget ej överstiga sex månader. Vidare framhålles, att hänsyn också bör tagas till längden av det ådömda straffet. Då fråga är om långa strafftider och det alltså gäller grövre brott skall verkställigheten ej få uppskjutas. I huvudsak bör uppskovsmöjligheten få utnyttjas beträffande dömda med strafftider på upp till tre månader, men maximigränsen kan enligt promemorian lämpligen sättas till sex månader.

Enligt promemorian synes såsom beslutande myndighet kunna ifrågakomma antingen fångvårdsstyrelsen eller räjongcheferna. Detta spörsmål bör enligt promemorian närmare övervägas i samband med räjongplanens fullföljande. Enligt förslaget skall i lagen stadgas att befogenheten tillkommer fångvårdsstyrelsen. Om det skulle befinnas ändamålsenligt att befogenheten helt eller delvis överföres till räjongcheferna, kan detta ske i administrativ ordning (86 § straffverkställighetslagen). För att ernå en försiktig och ändamålsenlig tillämpning av uppskovsmöjligheten föreslås, att den nya lagregeln kompletteras med särskilda tillämpningsföreskrifter. Även dessa kan utfärdas i administrativ ordning (87 § straffverkställighetslagen).

I promemorian föreslås, att den nya regeln upptages såsom ett nytt första stycke i 15 §, i anslutning vartill vissa jämkningar i paragrafen i övrigt föreslås. Föreskrifterna i nuvarande tredje stycket av 15 § om återkallelse av uppskovsbeslut vid flyktfara bör sålunda enligt promemorian äga tillämpning i fråga om uppskov enligt den föreslagna regeln. Likaledes bör beslut om sådant uppskov, i överensstämmelse med regeln i fjärde stycket, omedelbart lända till efterrättelse, om ej annorlunda förordnas. Utan stöd av uttrycklig föreskrift torde den beslutande myndigheten kunna ändra beslut om uppskov, t. ex. då den dömde visar starka skäl att få avtjäna straffet tidigare. Bestämd uppskovstid bör dock icke kunna avkortas utan den dömdes önskan eller medgivande. Den dömde äger enligt 83 § verkställighetslagen möjlighet att påkalla ändring av myndighetens beslut.

Yttrandena

Vad angår den i promemorian föreslagna befogenheten för fångvårdsmyndigheterna att i vissa fall förordna om uppskov med verkställigheten av frihetsstraff har förslaget i denna del i princip tillstyrkts eller lämnats utan erinran av *länsstyrelsen i Norrbottens län, åklagarmyndigheten i Malmö, landsfogden i Kronobergs län, landsfiskalerna i Norrvidinge och Lessebo distrikt, föreningen Norrbottens läns landsfiskaler, fångvårdsdirektörerna i norra, östra och västra anstaltsgrupperna samt föreningen tjänstemän inom kriminalvården, svenska fångvårdssällskapet och Sveriges fångvårdsmannaförbund*. I övrigt är den allmänna inställningen till förslaget övervägande kritisk. *Fångvårdsstyrelsen* anser dock, att förslaget förtjänar att övervägas, och *riksåklagarämbetet, länsstyrelsen i Kronobergs län, åklagarmyndigheten i Stockholm, stadsfiskalen i Växjö* samt *föreningen Sveriges landsfogdar* har icke heller ställt sig helt avvisande till den föreslagna reformen. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* samt *föreningen Sveriges landsfiskaler* har intagit en tveksam ståndpunkt. *Åklagarmyndigheten i Göteborg, fångvårdsdirektören i södra anstaltsgruppen, Sveriges advokatsamfund* och *föreningen Sveriges stadsfiskaler* har avstyrkt förslaget. Inom *strafflagberedningen* har delade meningar yppats, i det att två ledamöter (direktörerna Sven Ersman och

Bengt Lassen) avstyrkt förslaget och en ledamot (byråchefen Torsten Eriksson) till alla delar tillstyrkt detsamma, medan majoriteten väl intagit en kritisk ståndpunkt men likväl icke velat helt motsätta sig reformen.

Riksåklagarämbetet uttalar, att det ur kriminalpolitiska synpunkter av åtskilliga skäl är önskvärt, att straffet följer snarast möjligt efter brottet. Här om anföres.

Sålunda är till en början uppenbart, att straffets verkan måste antagas bli större, ju kortare tid som förflyter mellan brottet och straffet. Av särskild vikt får anses vara, att denna synpunkt tillgodoses i fråga om den slags brottslighet, som beröres av den i remitterade promemorian föreslagna lagstiftningen. Nämnda brottslighet torde väsentligen komma att omfatta tre brottstyper, nämligen rattfylleri, våldsbrott och militära brott. I fråga om den sistberörda av dessa brottsgrupper har det i viss utsträckning funnits påkallat att meddela särskilda föreskrifter för påskyndande av handläggningen av mål angående dylika brott. (Kungl. cirkulär den 11 maj 1951 till domstolarna, åklagarna och polismyndigheterna om vikten av att särskild skyndsamhet iakttages vid behandlingen och avgörandet av vissa militära brottmål.) Även beträffande de båda övriga brottsgrupperna göra sig liknande synpunkter gällande. — — —

För största möjliga förkortning av tiden mellan brottet och straffet talar vidare det skälet, att en alltför lång väntetid däremellan ofta leder till begående av nya brott. Erfarenheten har visat, att då det gäller de yngsta lagöverträdarna tiden mellan polisringripandet och intagandet å anstalt utgör en mycket kritisk period. Den unge frestas där under lätt att begå nya brott och drar därvid andra ungdomar med sig. Det måste antagas att detsamma gäller även äldre lagöverträdare.

Slutligen påkallar i förevarande sammanhang även en tredje synpunkt beaktande, nämligen den dömdes och därmed också samhällets intresse av att den dömd i viss utsträckning får välja den tidpunkt för avtjänande av straffet som är lämpligast med hänsyn till hans möjligheter att efter undergången straff erhålla arbete.

Ur samtliga de synpunkter, som nu berörts, kunde alltså betänkligheter anföras mot förslagets genomförande. Enligt ämbetets uppfattning är dessa betänkligheter av den art, att det, oaktat det nödläge, vari straffverkställigheten råkat, kan starkt ifrågasättas om förslaget bör genomföras. I vart fall synes, innan förslaget godtages, böra undersökas huruvida icke andra utvägar finns att komma tillrätta med svårigheterna inom straffverkställigheten.

Liknande synpunkter framföres av *åklagarmyndigheten i Stockholm* och *stadsfiskalen i Växjö* samt *föreningen Sveriges landsfogdar*.

Länsstyrelsen i Kronobergs län understryker även, att en reform i den riktning som föreslagits i promemorian innebär ett väsentligt avsteg från principen att påföljden för ett brott bör sättas in så snart som möjligt efter brottets begående. Då det ofta dröjer lång tid innan den brottslige blir lagförd, måste det ur samhällets synpunkt vara särskilt betydelsefullt, att straffet får avtjänas så snart som möjligt efter lagföringen. Svårigheterna till följd av den tidvis rådande överbeläggningen på fångvårdsanstalterna synes emellertid nödvändig göra ändrade verkställighetsregler. Länsstyrelsen vill därför icke motsätta sig att fångvårdsmyndigheterna erhåller befogenhet att påverka intagningen i syfte att åstadkomma en jämnare beläggning.

Strafflagberedningen (majoriteten) framhåller likaledes, att det är ett kriminalpolitiskt starkt grundat önskemål att påföljden för ett brott följer så snart som möjligt efter det brottet har förövats. Varje ågärd som kan medföra ytterligare dröjsmål med reaktionen mot brottet är därför ägnad att inge starka betänkligheter. Vidare anför beredningen.

Även den överbeläggning av fångvårdsanstalterna som numera periodvis förekommer är förbunden med betydande nackdelar. Reformarbetet inom fångvården har under senare år präglats av en strävan att bereda de intagna en mera individuell och ändamålsenlig behandling än tidigare. Härigenom har inletts en utveckling som, om den fullföljes, torde komma att bli av stor betydelse för kriminalvården. Överbeläggningen, som innebär en allvarlig påfrestning för personalen på anstalterna, hotar emellertid att äventyra denna utveckling, och de aktuella svårigheterna synes vara så stora att skyndsamma åtgärder är av nöden.

Det ur kriminalpolitisk synpunkt bästa botemedlet mot överbeläggningen är enligt beredningens mening att erforderliga personella och materiella resurser ställas till fångvårdsmyndigheternas förfogande. En väsentlig utökning av resurserna torde också vara att förvänta av det inom fångvården pågående eller planerade nybyggnads- och reformarbetet. Detta kommer emellertid att leda till resultat först på längre sikt, och för att bemästra de aktuella olägenheterna av överbeläggningen synes därför provisoriska åtgärder få vidtagas.

I detta läge vill beredningen i första hand tillråda att tillfälliga förläggningar i form av öppna anstalter anordnas. Om det nuvarande beträngda läget inte kan avhjälpas genom anordnande av tillfälliga förläggningar, vill beredningen emellertid inte motsätta sig, att fångvårdsmyndigheterna såsom ett provisorium i avbidan på den nödvändiga utbyggnaden av resurserna erhåller den föreslagna befogenheten att i begränsad omfattning meddela uppskov med verkställigheten av straffarbete och fängelse.

Fångvårdsstyrelsen uttalar, att situationen beträffande beläggningen på fångvårdsanstalterna är brydsam men att botemedlet mot överbeläggning i första hand bör vara att anskaffa nya vårdplatser. Att intagas i en fångvårdsanstalt, som är överbelagd, vilket merendels medför s. k. dubbelbesittning i celler, kan dock uppenbarligen innebära ett allvarligt men för den dömda. Att införa någon form av uppskov med hänsyn tagen till överbeläggning förtjänar därför att övervägas. Hur uppskovet närmare skall utformas bör emellertid ytterligare utredas.

Föreningen Sveriges landsfiskaler uttalar, att förslaget är olämpligt ur kriminalpolitisk synpunkt, och anser därför att det finns anledning att ställa sig tveksam till detsamma.

De remissinstanser som avstyrker förslaget anför i främsta rummet som skäl för denna ståndpunkt, att förslaget är förenat med olägenheter ur kriminalpolitiska synpunkter, samt framhåller, att man i stället bör avhjälp svårigheterna genom att öka fångvårdens resurser.

I ett par av de avstyrkande yttrandena anföres även skäl av humanitär art. *Sveriges advokatsamfund* framhåller sålunda, att hänsyn måste tagas till den dömda. Icke sällan har denne ett mycket starkt och välgrundat in-

iresse att omedelbart få avtjäna sitt straff. Skulle det nu framlagda förslaget genomföras, måste man räkna med förekomsten av fall, då straffverksställigheten mot den dömdes önskan uppskjutes, oaktat uppskovet medför stora olägenheter och onödigt lidande för den dömd. *Fångvårdsdirektören i södra anstaltsgruppen* anför, att det ur humanitär synpunkt synes direkt olämpligt att fångvårdsmyndighet skulle få besluta om uppskov för att undvika högbeläggning under oktober—november. Detta skulle nämligen få som konsekvens, att den dömd tvingades undergå straffet över julhelgen och eventuellt även under de därpå följande stora helgerna. Även eljest synes det ur humanitär synpunkt olämpligt att tvinga en dömd person att vänta med straffets avtjänande. Han blir nämligen under väntetiden utsatt för en stark psykisk press.

Föreningen Sveriges stadsfiskaler anser, att det för ett bedömande av förslaget hade varit önskvärt att få orsakerna till ojämnheterna i beläggningen utredda eller i varje fall belysta. Särskilt frågan om uppskov med verkställigheten på den dömdes egen ansökan måste enligt föreningens mening ha betydelse i detta sammanhang. Kanske förhåller det sig på det sättet, att ett restriktivare bedömande av uppskovsansökningarna skulle avsevärt bidra till att kapa de s. k. topparna.

TVå remissinstanser ifrågasätter reformens praktiska betydelse för att åstadkomma en jämnare beläggning på fångvårdsanstalterna. *Fångvårdsdirektören i södra anstaltsgruppen* är av den uppfattningen, att förslagets genomförande icke skulle i någon nämnvärd utsträckning utjämna variationerna i beläggningen. *Föreningen tjänstemän inom kriminalvården* framhåller, att det klientel, som avses i promemorian, till övervägande delen placeras på öppna anstalter. Genom förslagets realiserande skulle det sålunda bli möjligt att i viss mån reglera belägningsförhållandena i första hand på de öppna anstalterna. Emellertid är det särskilt antalet slutna platser som är otillräckligt under tider av hög beläggning. Särskilt stor förbättring i detta avseende skulle förslaget sannolikt icke få till följd. Det förefaller icke möjligt att utnyttja de öppna platser, som genom ett dylikt regleringsförfarande skulle kunna bli disponibla, till någon större avlastning av de slutna anstalterna utan risk för menliga konsekvenser. En ytterligare klientelförsämring på de öppna anstalterna — som i så fall skulle bli följden — kan icke anses försvarlig.

I detta sammanhang må omnämnas ett reformförslag, som återkommer i några yttranden, nämligen att frihetsstraff i vidgad omfattning skall kunna avtjänas å öppen anstalt. Sålunda anför *strafflagberedningen* (majoritet), att man för att vinna ökade möjligheter att placera de dömda på öppna anstalter bör överväga en ändring av verkställighetslagens regler om de intagnas fördelning mellan öppen och slutna anstaltsvård. Här om anför beredningen.

För närvarande gäller i huvudsak, att fängelsefånge skall undergå straffet i öppen anstalt, varemot strafffånge först efter tre månader får överföras till sådan anstalt. I sitt betänkande om enhetligt frihetsstraff m. m. (SOU

1953: 17) har beredningen föreslagit, att den som dömts till frihetsstraff på kortare tid än tre månader, skall undergå straffet i öppen anstalt. Hinder torde inte möta att redan nu för straffångarnas del genomföra denna ändring. Även om antalet straffångar med kortare verkställighetstid än tre månader är tämligen litet, kan dock på denna väg en viss avlastning åstadkommas av beläggningen på de slutna anstalterna.

Även *fångvårdsstyrelsen* föreslår sådan ändring av verkställighetslagen att det blir möjligt att låta den som är dömd till straffarbete på kortare tid än tre månader undergå straffet på öppen anstalt, och en reform i samma riktning förordas jämväl av *riksåklagarämbetet*.

Vissa av de remissinstanser, som ställt sig kritiska till förslaget men icke velat helt avvisa tanken på den ifrågasatta reformen, har motsatt sig att denna erhåller permanent karaktär. *Riksåklagarämbetet* uttalar, att därest andra utvägar än den i promemorian anvisade skulle visa sig oframkomliga och förslaget följaktligen måste genomföras reformen enligt ämbetets uppfattning endast bör tillerkännas begränsad giltighetstid. Ur lagtekniska synpunkter borde detta föranleda, att förslaget ej genomföres i form av ändringar i straffverkställighetslagen utan i stället utformas såsom en fristående lag. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* vill icke heller tillstyrka, att de föreslagna bestämmelserna införes i straffverkställighetslagen. På grund av pågående nybyggnadsarbeten inom fångvården torde anstaltsutrymmena så småningom komma att öka. En överbeläggning torde därför framdeles icke behöva förekomma annat än möjligen tillfälligt. Det synes därför länsstyrelsen lämpligt, att nya bestämmelser om uppskov med verkställighet av nu ifrågavarande skäl upptages i en särskild lag med begränsad giltighetstid. Även *strafflagberedningen* (majoriteten) anser, att befogenheten för fångvårdsmyndigheterna att förordna om uppskov med verkställigheten inte bör införas i straffverkställighetslagen utan stadgas i en särskild lag med begränsad giltighetstid. Av samma mening är också *stadsfiskalen i Växjö*.

I några yttranden understrykes, att befogenheten att förordna om uppskov med straffverkställigheten bör tillämpas med försiktighet. *Fångvårdsstyrelsen* anför sålunda, att uppskov icke synes böra ifrågakomma, när intagande på fångvårdsanstalt ter sig nödvändigt av individualpreventiva skäl eller för att förebygga fortsatt asocialt levnadssätt eller brott; styrelsen syftar härvid bl. a. på vissa unga lagöverträdare och på alkoholmissbrukare. *Strafflagberedningen* (majoriteten) framhåller, att väntetiden mellan domen och verkställigheten i regel torde vara synnerligen deprimerande för den dömd och ofta medför svårigheter för honom att mottaga och utföra erbjudet arbete, varigenom hans försörjningsmöjligheter hindras. Största försiktighet bör därför iakttagas vid tillämpningen av uppskavsregeln. Denna bör för övrigt endast medge, att uppskov beslutas en gång; ett upprepat beslut om uppskov skulle uppenbarligen kunna medföra än allvarigare olägenheter för den dömd. Beredningen fortsätter.

I fråga om tillämpningen av uppskavsregeln må slutligen framhållas, att uppskov inte bör beviljas, när — såsom ofta torde vara fallet i fråga om unga lagöverträdare — verkställigheten kan antagas ha individualpreven-

tiv betydelse för den dömd. Förutom dennes ålder torde därvid arten av den brottslighet för vilken han lagförts och dömts kunna giva den uppskovsbeslutande myndigheten viss ledning.

Även föreningen *Sveriges landsfiskaler* understryker, att den föreslagna lagregeln bör tillämpas restriktivt.

Den i promemorian föreslagna begränsningen i fråga om reformens tillämplighet till intagna med en strafftid till högst sex månader har i allmänhet inte särskilt berörts i yttrandena. *Länsstyrelsen i Kronobergs län* ifrågasätter emellertid, om icke maximigränsen för strafftiden i stället bör sättas vid tre månader. En stor del av det nuvarande fångklientelet torde utgöras av personer som dömts för trafikbrott och vilkas straff vanligen avser kortare varaktighet. För dem torde i allmänhet icke större olägenheter uppkomma av att verkställigheten något uppskjutes.

I vad förslaget innebär, att straffverkställigheten skall kunna uppskjutas, även när den dömd avgivit nöjdförklaring, avstyrkes det uttryckligen av *riksåklagarämbetet*, som därvid framhåller, att det väsentliga syftet med en nöjdförklaring, nämligen att bereda den dömd möjlighet att omedelbart efter förklaringens avgivande få börja avtjäna straffet, om förslaget i denna del genomföres skulle komma att förfelas. Även *fångvårdsstyrelsen* uttalar, att uppskov med verkställigheten av straffet icke bör få ske, när den dömd förklarar sig nöjd med domen, såvitt angår honom ådömt ansvar, och liknande uttalanden gör också *länsstyrelsen i Kronobergs län, strafflagberedningen* (majoriteten) samt *stadsfiskalen i Växjö*.

Några remissinstanser intager den ståndpunkten att uppskov med straffverkställigheten bör kunna ske allenast om den dömd samtycker därtill. *Fångvårdsstyrelsen* uttalar sålunda, att förutsättningen för uppskov måste vara, att uppskovet sker efter den dömdes hörande och med hans samtycke. När styrelsen i tider av överbeläggning mottar domar beträffande icke häktade dömda borde den möjligheten stå öppen att underrätta den dömd, att verkställigheten skall uppskjutas någon tid, därest han själv går med på detta. Den dömdes svar blir avgörande för om verkställigheten skall börja i vanlig ordning eller uppskjutas. *Strafflagberedningen* (majoriteten) godtar också reformförslaget allenast under förutsättning att uppskov icke får ske annat än efter den dömdes hörande och med hans samtycke, och *länsstyrelsen i Norrbottens län* samt *svenska fångvårdssällskapet* tillstyrker förslaget under samma förutsättning.

I flera yttranden beröres förhållandet mellan uppskov som meddelas på ansökan av den dömd samt uppskov av den typ som föreslagits i promemorian. *Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* uttalar, att förslaget synes leda till vissa icke önskvärda konsekvenser med hänsyn till den restriktiva tillämpningen av bestämmelserna om beviljande av uppskov med straffverkställighet på ansökan av den dömd. Här om anföres.

Sådant uppskov må av vederbörande länsstyrelse beviljas allenast då *synnerliga* skäl äro för handen. Sålunda avslås åtskilliga ansökningar, till stöd för vilka skäl hava anförts, som i och för sig kunna anses beaktansvär-

da men som dock icke kunna anses utgöra »synnerliga» skäl. Med hänsyn till angivna förhållande är det icke tilltalande om andra dömda personer, vilka till stöd för en ansökan om uppskov icke skulle kunna anföra något som helst bärande skäl skulle på sätt som föreslagits kunna få uppskov genom beslut av fångvårdsstyrelsen.

Med hänsyn härtill framstår för länsstyrelsen lämpligheten av förslaget såsom synnerligen tveksamt.

Länsstyrelsen i Norrbottens län fäster också uppmärksamheten på att ett genomförande av förslaget skulle medföra, att uppskofsfrågor komme att handläggas hos såväl länsstyrelserna som fångvårdsstyrelsen. Det synes länsstyrelsen lämpligast, att länsstyrelserna nu åvilande beslutanderätt överflyttades till fångvårdsstyrelsen. Härigenom får, enligt länsstyrelsens uppfattning, fångvårdsstyrelsen snabbare än vad nu är fallet en bild av beläggningen på anstalterna. Dessutom skulle vinnas förenkling och arbetsbesparing.

Fångvårdsstyrelsen anför, att man vid den ytterligare utredning som enligt styrelsens mening bör verkställas om utformningen av uppskofsregeln även bör beakta frågan om förhållandet mellan reglerna om uppskov på begäran av den dömde och den föreslagna nya typen av uppskov.

Även *fångvårdsdirektörerna i västra och södra anstaltsgruppen* samt *föreningen tjänstemän inom kriminalvården* framhåller olägenheterna av att uppskofsärenden skulle komma att handläggas hos såväl länsstyrelserna som fångvårdsmyndigheterna.

Slutligen behandlas i några yttranden frågan huruvida det skall ankomma på fångvårdsstyrelsen eller räjongcheferna att besluta om uppskov med verkställigheten. *Fångvårdsdirektörerna i norra, östra och västra anstaltsgruppen* samt *föreningen tjänstemän inom kriminalvården* anser, att beslutanderätten bör tillkomma räjongcheferna. Däremot anför *åklagarmyndigheten i Malmö*, att det icke synes lämpligt att delegera beslutanderätten till dessa, i vart fall ej förrän erfarenhet vunnits av reformen.

Förslag till anstaltsbyggnader m. m.

Fångvårdsbyggnadsutredningen har under hösten 1955 förberett och den 10 januari 1956 presenterat ett förslag till anstalt av ny typ för 80 intagna på egendomen Risängen i Skövde. I anledning av rådande överbeläggning och delvis i samband med pågående remissbehandling av fångvårdsbyggnadsutredningens förslag har efter anmodan av justitiedepartementet ytterligare byggnadsförslag avgivits. Fångvårdsstyrelsen har sålunda i sitt remissyttrande föreslagit en mer sluten anstalt, som styrelsen avsett skola uppföras i Skövde i stället för den av utredningen föreslagna. Styrelsen har vidare i skrivelse den 22 februari 1956 lagt fram förslag till en likartad sluten anstalt, avsedd att uppföras i anslutning till fångvårdsanstalten i Mariestad. Byggnadsstyrelsen har i en promemoria den 23 januari

1956 föreslagit en annexbyggnad till Härlandaanstalten i Göteborg. Fångvårdsstyrelsen har den 8 februari 1956 jämte yttrande över byggnadsstyrelsens förslag tillika överlämnat ett alternativt förslag till utbyggnad av sistnämnda anstalt samt därjämte hemställt om vissa nybyggnader vid kolonien Ollestad, vilken härjats av eld. Vidare har fångvårdsstyrelsen i skrivelse den 6 februari 1956 föreslagit åtgärder för en intensifierad insulinbehandling av alkoholbenägna förvarade vid Håga sjukhus och uppförandet av en barackbyggnad på Hallanstalten. Slutligen har fångvårdsstyrelsen den 14 februari 1956 inkommit med ytterligare förslag och yrkanden om medelsanvisning, föranledda av överbeläggningen.

Jag skall i det följande närmare redogöra för de nu angivna förslagen.

Fångvårdsbyggnadsutredningens förslag till anstalt av ny typ på Risängen i Skövde

Inledningsvis erinrar utredningen om att platsantalet vid fångvårdens anstalter uppgår till cirka 3 600 och att ungefär en tredjedel av dessa platser är öppna. Flertalet av de öppna platserna är anordnade vid kolonier. Kolonierna är av två typer, nämligen dels de stora kolonierna för omkring 50 intagna och dels de små kolonierna för omkring 30 intagna. Av i stort sett samma karaktär som de små kolonierna är de s. k. tillfälliga förläggningarna.

Kolonierna, som nu uppgår till ett trettiotal, är i allmänhet belägna på relativt avlägsna platser med dåliga kommunikationer. Isoleringen medför den fördelen att de intagna ganska fritt kan få röra sig på koloniområdet. Men den medför också olägenheter av skilda slag. De intagna har sålunda ofta svårt att få besök av sina anhöriga. Anstaltens möjligheter att bereda dem lämpliga fritidssysselsättningar är begränsade. Byggnaderna är i allmänhet av mycket enkel beskaffenhet och de intagna ofta förlagda flera i samma rum. Ehuru under senare år en påtaglig förbättring inträtt såtillvida som vissa kolonier försetts med verkstäder, består arbetsmöjligheterna likväl vid åtskilliga kolonier i enbart grovarbete såsom skogshuggning och vägarbete. Dessa förhållanden har medfört att de intagna mången gång föredrar att stanna kvar på den slutna anstalten och motsätter sig förflyttning till öppen anstaltsvård. Det händer sålunda, att en intagen återoppar sin skötsamhet på den slutna anstalten som ett skäl *mot* förflyttningen; som belöning för sitt välförhållande vill han få stanna kvar på den slutna anstalten.

Även personalrekryteringen vid kolonierna försvåras av dessas avlägsna belägenhet. Detta är så mycket allvarligare som kolonitjänsten ställer stora krav på befattningshavarnas kvalitet och fallenhet för uppgiften. Då det är förenat med stora svårigheter att bereda kolonipersonalen bostäder i den fria marknaden, har staten i stor utsträckning tvingats bygga personalbostäder på anstaltsområdet, vilket ur flera synpunkter är olämpligt. Vidare skapar landsbygdisoleringen svårigheter för befattningshavarna att bereda

sina barn skol- och yrkesutbildning samt ger ringa möjligheter för de familjemedlemmar, som så önskar, att arbeta utanför hemmet.

En annan olägenhet med det bestående kolonisystemet utgör den bristande bevakningen, särskilt nattetid. Vid såväl större som mindre kolonier utövas den egentliga tillsynen normalt endast av två vaktkonstaplar. Dessa fördelar mellan sig all den tillsyn som måste förekomma på sön- och helgdagar samt under den arbetsfria delen av vardagsdygnet. Detta har haft till följd att den nattliga tjänsten fått uttagas med s. k. vilande vakt. Tillsynen består då endast i att vakten sover i samma förläggning som de intagna. Det torde få anses som ett minimikrav på en fångvårdsanstalt att den skall stå under kontinuerlig tillsyn.

Utredningen anser att det nu är hög tid att ompröva principerna för den öppna anstaltsvården. Särskilt med hänsyn till vikten av att säkra en god personalrekrytering till de öppna anstalterna måste dessa förläggas invid lämpliga tätorter med goda kommunikationer, vilket självfallet icke hindrar att man i tätorternas relativa närhet söker upp avskilt belägna platser. Enklare kolonier och tillfälliga förläggningar bör i huvudsak utnyttjas för korttidsklientel. För långtidsklientelet bör de öppna anstalterna utformas så att den intagne alltid betraktar det som en förmån att bli förflyttad till en sådan anstalt. Detta innebär bland annat att man tillämpar principen om individuella rum, att fritidsverksamheten blir av minst lika god klass som på den slutna anstalten samt att vid sidan av grovarbete möjligheter beredes även till verkstadsarbete.

För den kraftiga ökningen av fångvårdsanstalter av öppen typ såväl i vårt land som på andra håll i världen har utan tvivel i lika hög grad ekonomiska som egentliga vårdsynpunkter varit avgörande. En öppen anstalt blir alltid billigare både i anläggning och i drift än en sluten. De ekonomiska synpunkterna får emellertid icke drivas så långt att därmed berättigade krav på bevakning, förläggning, sysselsättning och allmän trivsel åsidosättes. Vid ett tillgodoseende av nämnda behov vid de öppna anstalterna går det icke att undvika viss ökning av anläggnings- och driftskostnaderna. Man blir då tvungen undersöka möjligheterna att genom rationalisering i någon form neutralisera eller begränsa dessa kostnadsökningar. Främst bör då emellertid hållas i minnet att hela den öppna vårdformen i sig innebär en ansenlig kostnadsrationalisering. Den närmast till hands liggande utvägen att nedbringa kostnaderna torde vara att öka beläggningstalet på varje öppen anläggning. Ett första steg i denna riktning togs för några år sedan, då 50-manskolonierna infördes. På många håll i utlandet finns mycket stora öppna fångvårdsanstalter. Det förefaller knappast troligt att man skulle löpa några risker med att här i landet göra försök med öppenvård i något större enheter än vi hittills varit vana vid.

Utredningen föreslår att såsom ett första försök en öppen anstalt uppföres för 80 intagna, vilket motsvarar en sammanslagen 50- och 30-mannakoloni. Även personaluppsättningen bör — med vissa korrigeringar — an-

passas efter vad som tilldelas dessa två typer av kolonier. Den föreslagna anstalten bör inrättas så att den tillgodoser de reformbehov som i det föregående betecknats som angelägna. Anstalten bör sålunda ligga avskilt vid en tätort, där personalfrågorna kan lösas tillfredsställande, byggas med individuella rum för de intagna och förses med välutrustade verkstäder.

Cirka 2 km från Skövde centrum ligger lantegendomen Risängen, som äges av Skövde stad (donationsjord) och omfattar 32,8 har. Staden har förklarat sig beredd att omedelbart på denna egendom ställa erforderlig mark till förfogande för en öppen fångvårdsanläggning samt att svara för vatten-, avlopps- och elledningar. En anstalt på denna plats skulle ligga centralt men ändå helt avskild från annan bebyggelse. På egendomen finns, förutom några gamla jordbruksbyggnader, ett bostadshus med två lägenheter på respektive 4 och 2 rum och kök. Lägenheterna är försedda med centralvärme men i övrigt omoderna. Arrendatorns kontrakt utgår den 14 mars 1957, men han har förklarat sig villig att avträda arrendet redan innevarande år, på villkor som staden godtagit. I bostadshuset skulle kunna beredas bostäder för dels anstaltens styresman, dels två ogifta befattningshavare. Övrig personal torde, enligt vad utredningen erfarit, kunna beredas bostäder i Skövde, dock endast under förutsättning att tillstånd och lån beviljas för behövligt antal lägenheter.

Det för anstalten erforderliga området beräknas till ca 38 000 m². Utanför det egentliga anstaltsområdet bör man beräkna ca 3 000 m² »skyddsområde», totalt alltså ca 41 000 m².

Med byggnadsstyrelsens medverkan har utredningen uppgjort följande förslag till byggnadsplan: De intagna förlägges i fyra byggnader, var och en avsedd för 20 intagna, som erhåller individuella rum på omkring 6 m². Rummen förses med bord, stol, säng och klädskap. Varje byggnad har gemensamt toalett- och tvättrum samt dagrum, städ- och torkrum. I en administrationsbyggnad inrymmes kontorsrum för styresmannen (tillika konferensrum för anstaltsnämnden och behandlingsskollegiet), uppsyningsmannen, överkonstapeln (tillika utrymme för läkaren), kuratorn, kanslibiträdet och skrivbiträdet. Vidare finns vaktrum, två isoleringsrum och tre samtalsrum för besökare. Slutligen finns förvaringsrum för anstaltens kläder (samtidigt s. k. lappskrädderi) och för de intagnas privata persedlar samt vidare mottagningsrum, bad och toaletter. I en matsalsbyggnad beredes plats för 80 intagna sittande vid småbord. Ett biblioteks- och studierum (kan eventuellt också utnyttjas som personalmatsal) avskiljes genom en vikvägg från matsalen. Matsalen användes även som samlingslokal, varvid biblioteksrummet kan utnyttjas som scen. I denna byggnad finns dessutom kapprum, toaletter och kök med diskrum, renseri och förrådsutrymmen. I en källarvåning inrymmes grovrenseri, ytterligare köksförråd samt panncentral för hela anläggningen. En bastubyggnad innehåller utom bad- och klädrum en liten hobbylokal (befintlig byggnad som om- och tillbygges). Två verkstadsbyggnader uppföres, den ena avsedd för metallarbete, den andra för snickeri. Byggnaderna innehåller förutom verkstadslokaler ytterligare förrådsutrym-

men, omklädnads- och tvättrum för de intagna, rastrum, expedition för yrkesmästare m. m. Området förutsättes få en bollplan och avgränsas med ett mindre nätstängsel. Byggnaderna utföres som monteringsfärdiga trähus bestående av en regelstomme beklädd invändigt med panel och träfiberplattor och utvändigt med eternitskivor samt däremellan isoleringsmatta. Frånsett matsalsbyggnaden uppföres samtliga hus källarlösa. Uppvärmning sker med oljeeldning centralt från matsalsbyggnaden.

Sysselsättningen bör nära ansluta sig till vad som förekommer vid den västra anstaltsgruppens centralanstalt Härlanda, vilket kommer att underlätta förflyttningen av de intagna. Den bör alltså omfatta mekaniskt arbete och träindustri. Dessutom bör det finnas tillgång till skogsarbete. Platsantalet i de olika arbetsgrenarna blir 30 i vardera verkstaden samt 10 i skogsarbete. Återstoden av de intagna får sysselsättas med ekonomiarbeten för anstaltens räkning (köksarbete, städning m. m.).

Vid en 50-manskoloni omfattar personalen 11 anställda, vid en 30-manskoloni 7. Förutsättes vakande nattvakt måste personalstyrkan vid varje koloni utökas med minst en vaktkonstapel. Den personalplan som utredningen föreslår för anstalten på Risängen omfattar 20 befattningshavare, alltså lika stor styrka som vid en 50- och en 30-manskoloni tillsammans jämte extraförstärkning för vakande vakt. Tack vare det större formatet på anstalten kan emellertid personalplanen för Risängen sammansättas på ett bättre sätt än vid kolonierna. Utredningen föreslår följande personalsammansättning.

	Lönegrad
1 föreståndare	23
1 uppsyningsman	16
1 överkonstapel	14
6 vaktkonstaplar	12
1 kurator	18
1 kanslibitråde	11
1 biträde	rb
1 köksföreståndare	12
2 yrkesmästare	18
2 yrkesmästare	16
2 yrkesmästare	14
1 skogsförman	14

Utredningen förutsätter, att föreståndaren bildar tjänstgöringspar med överkonstapeln, kuratorn med uppsyningsmannen. Dessa båda par bör alternera vid veckoslut och helger. För vakande dygnet-runt-tillsyn åtgår 3,5 vaktkonstaplar. Återstående 2,5 beräknas för förstärkning vid veckoslut och helger samt annan arbetsfri tid för de intagna. Tre yrkesmästare (lgr 18, 16, 14) beräknas för varje verkstad. Tillsynen av de med olika ekonomiarbeten sysselsatta bör utövas av uppsyningsman och överkonstapel och för köksarbetarnas del köksföreståndaren. En *ledamot* av utredningen har med instämmande av fyra *experter* uttalat, att enligt hans mening styresmannen

borde placeras i lönegrad 25 och uppsyningsmannen i lönegrad 18. En *expert* har tillika ansett, att tjänsten som kanslibitråde borde utbytas mot en tjänst som kontorist.

I skrivelse den 4 januari 1956 har Skövde stads drätselkammare, med stöd av stadsfullmäktiges bemyndigande, förklarat sig villig att träffa överenskommelse med statsverket på följande villkor. Staden försäljer 41 000 m² av stadsägan nr 1535 (Risängen) med därå befintligt bostadshus och ekonomibyggnader för ett pris av 240 000 kronor, vari inkluderas samtliga kostnader för framdragande av vatten- och avloppsledningar till tomtgränsen, uppförande av erforderlig avloppspumpstation samt framdragande av erforderliga ledningar för elektrisk kraft till tomtgränsen. Köpeskillingen motsvarar ca 5 kronor per m² tomtmark inklusive alla kostnader för framdragande av vatten, avlopp och elkraft, därvid bostadshuset med tillhörande tomt värderats till 40 000 kronor. Råmarkspriset motsvarar ca 2 kronor per m². Tillträde kan ske den 14 mars 1956.

Byggnadsstyrelsen har låtit upprätta skissritningar till de ifrågavarande nybyggnaderna. Med utgångspunkt från dessa ritningar och från av arbetsmarknadsstyrelsen uppgivna kostnader för det monteringsfärdiga trämaterialiet för respektive byggnader har styrelsen beräknat kostnaderna till följande belopp.

Fyra förläggingsbyggnader	280 000
Administrationsbyggnad	70 000
Matsalsbyggnad med kök och panncentral	130 000
Mekanisk verkstad	95 000
Snickeriverkstad	140 000
Bastu och hobbylokal	35 000
Ombyggnad av befintligt bostadshus	25 000
Transformatorstation	25 000
Kulvertar, utvändiga vatten-, avlopps- och elledningar inom anstaltsområdet samt ytterbelysning	60 000
Grovplanering	75 000
Stängsel, 2 m högt	25 000
Arvoden, administration, oförutsett	140 000
	Summa 1 100 000

För inredning och utrustning har byråchefen i fångvårdsstyrelsen S. Blom, vilken anlåtats som *expert*, beräknat följande belopp.

Inventarier	170 000
Maskiner för mekaniska verkstaden	190 000
Maskiner för snickeriverkstaden	140 000
Diverse (bl. a. småbuss för skogsarbetarlaget)	20 000
	520 000

Totalt uppgår kostnaderna alltså till (1 100 000 + 520 000 + 240 000) 1 860 000 kronor, eller 23 250 kronor per vårdplats.

Andra byggnadsförslag

I samband med sitt den 15 februari 1956 avgivna remissyttrande över fångvårdsbyggnadsutredningens förslag till öppen anstalt i Skövde har *fångvårdsstyrelsen* framställt vissa erinringar mot utredningens i förslaget deklarerade principprogram för öppen anstaltsvård samt gett anvisning på en annan typ av byggnad, som styrelsen anser vara bättre lämpad som fångvårdsanstalt på det till inköp föreslagna området.

Styrelsen framhåller att åtskilliga företeelser på senare tid visat att öppna anstalter måste planläggas med stor omsorg för att verksamheten skall kunna försiggå någorlunda ostörd, därvid särskild uppmärksamhet måste ägnas åt arbetsdriften, den sociala omvårdnaden, fritidssysselsättningen och de intagnas bostadsrum. Styrelsen kan icke dela utredningens uppfattning att *kolonierna* i allmänhet är belägna på relativt avlägsna platser med dåliga kommunikationer. Vid arbetet på anskaffande av kolonier ägnas nämligen dessas lämpliga belägenhet stor uppmärksamhet. De rekryteringssvårigheter som utredningen talar om har styrelsen på senare år haft föga kännning av. Ur stadssynpunkt kan en placering på landsbygden te sig ödslig, men lika väl som det finns människor vilka icke trivs på landsbygden finns det sådana som gärna vill bo där. Utredningens kritik mot de nuvarande öppna anstalterna inom fångvården träffar egentligen de enligt beslut vid 1954 års riksdag inrättade s. k. *tillfälliga förläggningarna*, vilka av utredningen oriktigt uppgivits vara av i stort sett samma karaktär som kolonierna. Med något undantag har emellertid kolonierna över lag en helt annan utrustning än förläggningarna. Därigenom och genom anläggningens typ inger de icke samma känsla av ödslighet och torftighet som dessa. Svårigheten att rekrytera de öppna anstalterna med fångar hänför sig därför i huvudsak till förläggningarna. Styrelsen har för sin del den uppfattningen att det är av största betydelse, att man såsom nu sker söker inrätta kolonierna på egendomar med redan befintlig bebyggelse, bland annat någon stor bostadsbyggnad, samt med trädgård, vägar och andra anläggningar. Härigenom och genom att hålla platsantalet nere kan man i viss mån förtaga intrycket av anstalt och skapa en mer hemliknande atmosfär. Såsom i det följande anges föreslår fångvårdsstyrelsen i särskild skrivelse en ökning av anslagen till förvärv av fångkolonier.

I stället för den av fångvårdsbyggnadsutredningen förordade anläggningen i Skövde föreslår fångvårdsstyrelsen att en förläggning för 78 intagna koncentreras till en enda byggnad, uppförd i tegel och betong och inrymmande även administrationslokaler, matsal, kök, hobbyrum m. m. Härtill skulle komma två fristående verkstadsbyggnader. Fångvårdsstyrelsens förslag innebure väsentliga fördelar i förhållande till utredningens. Sålunda skulle all trafik mellan bostäder å ena sidan och matsalar, bad, hobbyrum o. s. v. å andra sidan ske inomhus med åtföljande större säkerhet. En eller flera bostadsavdelningar kunde med enkla medel förändras så att den motsvarade ett mer slutet förvar. Brandfaran eliminerades och skyddsrum

kunde anordnas. Slutligen skulle övervakningen och administrationen för-
enklas och göras effektivare. Anläggningen skulle enligt styrelsens beräk-
ningar draga en kostnad av 1 533 000 kronor, eller 19 600 kronor per vård-
plats.

Fångvårdsstyrelsen föreslår vidare (skr. 22/2 1956) att på mark, hörande
till fångvårdsanstalten i *Mariestad*, en sluten anstaltsavdelning skulle
uppföras för 78 intagna. Avdelningen föreslås i stort sett planerad såsom
den av styrelsen föreslagna anläggningen i *Skövde* och förlagd på ett av-
stånd av cirka 3 km från *Mariestadsanstalten*. Anläggningskostnaderna upp-
skattas till 2 133 000 kronor, eller 27 346 kronor per vårdplats. Dessutom
erfordras 457 000 kronor för utrustning. Förslaget föranleder vidare ökade
årliga personalkostnader till ett belopp av cirka 300 000 kronor.

Byggnadsstyrelsen har i en den 23 januari 1956 dagtecknad promemoria
lagt fram förslag till utbyggnad av fångvårdsanstalten å *Härlanda* med ett annex. Vid förslaget utarbetande har kontakt tagits
med fångvårdsdirektören i västra anstaltsgruppen. *Byggnadsstyrelsen* anför.

Öster om de nuvarande anstaltsbyggnaderna å *Härlanda* finns ett anstal-
ten tillhörigt obebyggt område på vilket anstaltens idrottsplats är belägen.
Genom en mindre förskjutning av denna idrottsplan mot söder kan plats
beredas för ett annex omfattande 50—60 platser. De intagna förläggas i tre
byggnader, var och en innehållande 20 enkelrum på ca 6 m². Varje byggnad
har gemensamt toalett- och tvättrum samt dagrum, städ- och torkrum.
Byggnaderna är av samma typ som de, som av fångvårdsbyggnadsutred-
ningen föreslagits vid den planerade öppna anstalten vid *Risängen* i *Skövde*
(se s. 15). Om så befinnes önskvärt på grund av annexets slutna karaktär
kan beläggningen i varje byggnad minskas till 17, varigenom dagrumsut-
rymmet i byggnaderna kan ökas i motsvarande grad. I en matsals- och över-
vakningsbyggnad inrymmes bl. a. en gemensam matsal för de intagna med
serveringskök och diskrum. Maten transporteras från anstaltens nuvarande
centralkök till nämnda serveringskök. Centralköket är emellertid trångt och
dåligt utrustat och bör snarast utökas och moderniseras. I den generalplan
för de äldre fångvårdsanstalternas upprustning, som byggnadsstyrelsen kom-
mer att framlägga i samråd med fångvårdsstyrelsen, har moderniseringen
av *Härlandaanstaltens* kök medtagits bland de mera angelägna företagen.
Matsalen är avsedd att jämväl utnyttjas som samlingsal, varvid ett från
matsalen genom en vikhvägg avskilt studierum kan utnyttjas som scen. I
denna byggnad finns utom ovan berörda utrymmen med tillhörande bilo-
kaler även vaktrum, kontorsrum för uppsyningsman, överkonstapel och ku-
rator, två samtalsrum samt mindre förråd för de intagnas kläder.

Enligt förslag från fångvårdsstyrelsens arbetsbyrå skall vid annexet upp-
föras även en verkstadsbyggnad för grovsömnad och enklare träindustri.
Verkstadsbyggnaden utformas lämpligen i huvudsak som de verkstäder
som föreslagits vid den förut nämnda planerade öppna anstalten i *Skövde*

och med en sammanlagd yta om ca 500 m² inkluderande verkstads- och förrådslokaler, omklädnads- och tvättrum för de intagna, rastrum, expedition för yrkesmästare m., m. Tvättrummet är även avsett att användas som duschrum vid utomhusidrott m. m. Förutom nämnda två verkstadsgrenar är avsikten att det skogsarbetarlag som nu finns vid Härlanda skall förläggas i annexet. En del av de intagna får sysselsättas med ekonomiarbeten för annexets räkning (köksarbete, städning m. m.).

Byggnaderna utföres som monteringsfärdiga trähus utan källare. Uppvärmningen sker genom en kulvert från huvudanstaltens värmecentral, som fördenskull måste kompletteras.

Annexområdet avgränsas med ett fem meter högt träplank försett med taggtrådsavslutning om ytterligare ca 1,2 meters höjd. Ungefär 12 meter utanför detta plank finns ett befintligt nätstängsel om ca 2,2 meters höjd. Planket och området på bägge sidor om detsamma kommer att vara starkt belyst under den mörka tiden av dygnet.

Kostnaderna för annexet har uppskattats till 710 000 kronor. För inredning och utrustning har fångvårdsstyrelsens arbetsbyrå beräknat 240 000 kronor. Totalt uppgår kostnaderna alltså till (710 000 + 240 000 =) 950 000 kronor eller 16 000 — 19 000 per vårdplats beroende på om annexet utnyttjas för 60 eller 50 intagna.

En utbyggnad av Härlandaanstalten i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag föranleder enligt fångvårdsstyrelsens beräkningar följande personlöknings.

Befattning	Lönegrad	Kronor
1 uppsyningsman	Ce 16	11 760
1 överkonstapel	Ce 14	10 932
15 vaktkonstaplar	Cg 12	142 200
1 yrkesmästare	Ce 16	11 760
1 yrkesmästare	Ce 14	10 932
1 köksföreståndare	Ce 14	10 932
		198 516

Fångvårdsstyrelsen (skr. 8/2 1956) har med eget yttrande överlämnat byggnadsstyrelsens promemoria. I samband därmed har fångvårdsstyrelsen framlagt ett alternativt förslag, enligt vilket en stenbyggnad skulle uppföras i omedelbar anslutning till Härlandaanstalten med utrymme för 73 häktade samt vissa ombyggnader av den äldre anstaltsbyggnaden utföras, så att bl. a. anstaltens köksavdelning moderniseras och en isoleringsavdelning inrättas.

Fångvårdsstyrelsen anför i huvudsak följande. Anstalten å Härlanda har 175 ordinarie platser. Beläggningen har emellertid på senaste tiden varit uppe i 302 intagna. Att detta antal kan inhysas på anstalten beror på dubbelbeläggning av mer än 100 celler. Med hänsyn till hygien och säkerhet innebär denna trångboddhet stora vådor.

Byggnadsstyrelsens förslag att uppföra monteringsfärdiga trähus i en våning av baracktyp begränsar emellertid möjligheten att använda annexet. Den relativt fria vårdformen förutsätter en större pålitlighet hos de intagna. Det klientel, som efter bortflyttning till sidoanstalter och kolonier kvarblir på centralanstalten (omkring 200 straffångar och fängelsefångar) utgöres till allra största delen av intagna, beträffande vilka de sedvanliga säkerhetsåtgärderna icke kan eftersättas. De intagna skall inta sina måltider i en särskild byggnad, dit de också är hänvisade för vissa fritidssysselsättningar och för att komma i förbindelse med befälstjänstemän och kurator. Förläggningsbyggnaderna måste därför vara olåsta under fritiden. Den oreda som härav blir följderna är så mycket mera riskabel, som anläggningen är belägen inne i en stor stad med — trots planket — talrika möjligheter till kommunikation med yttrevärlden, särskilt under den mörka årstiden. Resultatet blir vidare att de straffade kommer att uppdelas på två förläggningsgrupper, nämligen en grupp i gamla fängelset och en i annexet, med alla de olägenheter som en sådan splittring medför ur administrativa och andra synpunkter.

Fångvårdsstyrelsen föreslår i stället att annexet avses uteslutande för häktade män och kvinnor och förlägges söder om de nuvarande anstaltsbyggnaderna; alla erforderliga lokaler skall sammanföras till en enda byggnad av sten i två våningar utan utgrävd källare. I bottenvåningen skall finnas en avdelning med 24 celler för manliga häktade och en avdelning för kvinnor med 11 celler. Övervåningens 38 celler skall disponeras av häktade män. Det sammanlagda antalet vårdplatser blir således 73. I byggnaden skall därjämte finnas mottagningsrum, besöksrum, läkarrum, expeditionslokaler (bl. a. för arbetsterapeut och kurator), förråd, frukostrum för personal, serveringskök m. m.; tvättställ skall finnas i varje cell samt toaletter med wc i varje våning. Dagrum och särskilda arbetslokaler för de intagna behöves ej, eftersom dessa såsom häktade skall hållas i enrum. Uppvärmningen skall ske genom kulvert från huvudanstaltens värmecentral. Byggnaden bör omges av en 4,7 meter hög betongmur.

Kostnaderna för uppförande av häktesbyggnaden, inklusive inhägnad och planering, har beräknats till 873 000 kronor, vilket belopp utslaget på 73 vårdplatser, ger en kostnad per plats av 11 960 kronor.

Sysselsättningsmöjligheter finns för närvarande för endast 240 intagna. Styrelsen föreslår att den befintliga verkstadsbyggnaden ombygges för 275 000 kronor, varigenom 10 nya arbetsplatser erhålles (jfr prop. 140/1955 s. 141; kapitalbudgeten 1956 s. 7). Vidare föreslås att ny verkstadsbyggnad med 20 platser uppföres utmed norra muren; med hänsyn till brandfaran bör den utföras i sten. Kostnaden beräknas till 170 000 kronor. Maskinuppsättningen för denna verkstad, där driften skulle avse fabrikation av kontorspärmar o. dyl., beräknas kosta 95 000 kronor.

Vissa ombyggnadsarbeten i förbindelsebyggnaden mellan anstaltens centrala byggnad och den s. k. ekonomiflygeln erfordras. Arbetena avser utvidgning genom tillbyggnad av den i källarvåningen belägna köksavdelningen (med till-

hörande förrådsrum) och installation av mathiss samt i bottenvåningen inredande, likaledes genom tillbyggnad, av ytterligare isoleringsrum. Härjämte skulle förbindelsebyggnaden påbyggas med en våning, i vilken lokaler skulle anordnas för läkare, tandläkare, laboratorium m. m. De sammanlagda kostnaderna härför beräknas till 350 000 kronor. Härjämte bör 15 000 kronor beräknas för igenläggning av balkongöppningen mellan bottenvåningen och första våningen i viss del av anstaltens huvudbyggnad.

Till engångsutrustning för häktesbyggnaden beräknas ett belopp av 155 000 kronor bli erforderligt.

Kostnaderna för de av fångvårdsstyrelsen föreslagna anläggningarna på Härlanda uppgår alltså tillhopa till 1 933 000.

De förslag till utbyggnads- och omändringsarbeten, som styrelsen i det föregående framlagt, medför att anstaltens personal måste förstärkas.

Följande befattningar behöver inrättas:

	Kronor
<i>Nybyggnad för häktade</i>	
1 uppsyningsman Ce 16	11 760
1 överkonstapel Ce 14	10 932
1 arbetsterapeut Ce 14	10 932
10 vaktkonstaplar Cg 12	94 800
	128 424
<i>Nya verkstadsbyggnaden</i>	
1 yrkesmästare Ce 16	11 760
1 yrkesmästare Ce 14	10 932
	22 692
<i>Kvinnoavdelning</i>	
1 första vaktfru Ce 13	10 524
1 vaktfru Ce 10	9 480
	20 004

Enligt såväl byggnadsstyrelsens som fångvårdsstyrelsens förslag erfordras förstärkning av *kökspersonalen*, vilket bör ske genom anställande av

1 köksföreståndare Ce 14 10 932:—

Den nuvarande köksföreståndaren i Ca 12 blir biträdande köksföreståndare i Ca 12.

Personaluppsättningen å Härlandaanstalten är beräknad efter 175 platser. Den starka överbeläggningen å anstalten, särskilt av häktade, å upp emot 300 intagna har medfört, att styrelsen måst tillfälligt bevilja en avsevärd förstärkning av personalen. Därest huvudbyggnaden skall beläggas med 210—220 intagna, erfordras medelsanvisning för följande på grund av överbeläggningen redan anställda befattningshavare för tillsyn och arbetsdrift:

	Kronor
2 yrkesmästare Ce 14	21 864
2 överkonstaplar Ce 14	21 864

	Kronor
7 vaktkonstaplar Cg 12 (tillsyn)	66 360
1 vaktkonstapel Cg 12 (förråd)	9 480
	119 568

Styrelsens förslag för Härlandaanstalten innebär att anstalten skall ordi- närt beräknas för 285 intagna. Överbeläggningen har tvingat styrelsen att förstärka jämväl expeditionspersonalen. Medelsanvisning erfordras för följande befattningar.

	Kronor
1 fångvårdsassistent Ce 23	17 112
1 social kurator Ce 18	12 888
1 kansliskrivare Ce 15 (direktörsexpeditionen)	11 328
1 kanslibitråde Ce 11 (kamrerarkontoret)	9 828
2 biträden rb	15 936
	67 092

Slutligen påkallar styrelsens förslag om ombyggnad av den nuvarande verkstadsbyggnaden anställande av en yrkesmästare i Ce 18 (12 888 kro- nor).

Avlöningskostnaderna för personal vid anstalten å Härlanda skulle höjas med sammanlagt (128 424 + 22 692 + 20 004 + 10 932 + 119 568 + 67 092 + 12 888) 381 600 kronor.

Ett 40-tal till förvaring dömda avvaktar för närvarande på anstalter för vanligt fångförvar att plats skall beredas dem på säkerhetsanstalt. I avsikt att nedbringa dessa väntetider föreslår *fångvårdsstyrelsen* (skr. 6/2 1956) att platsantalet på Håga sjukhus utökas med 10, varigenom förutsättningar skulle skapas för en intensifierad medicinsk behandling av vissa förvarade, samt vidare att en förläggningsbyggnad för 16 intagna uppföres vid säkerhetsanstalten å Hall.

H å g a s j u k h u s har för närvarande 70 platser. På sjukhuset vårdas häktade, som är föremål för sinnesundersökning, straffriförklarade samt andra kategorier dömda som befinner vara i behov av psykisk vård, där- ibland åtskilliga förvarade. Tillgängliga resurser medger för närvarande att insulinbehandling samtidigt kan ges åt i medeltal endast 10 intagna.

Antalet till förvaring dömda, som efter utskrivning på prov återhämtats till anstalt, har under åtskilliga år hållit sig mellan 29 och 34. Under år 1955 steg emellertid antalet till 43; inga tecken tyder på att detta antal skulle komma att sjunka. Återhämtningen beror i många fall på alkoholmiss- bruk med åtföljande arbetsovilja eller arbetsoförmåga. För närvarande in- tages de återhämtade som regel i vanliga förvaringsanstalter, där de brukar vistas i sex månader, innan de åter utskrives. Om sådana återhämtade, som under provutskrivningen missbrukat alkohol eller av annan anledning visat sig vara i behov av psykiatrisk vård, i stället kunde intagas på Håga sjuk-

hus, skulle de efter genomgången medicinsk behandling, bland annat insulin-
linkur, sannolikt kunna utskrivas tidigare än vad nu är fallet. Även inter-
neringsnämnden, med vilken fångvårdsstyrelsen samrått i denna fråga, de-
lar uppfattningen att det finns skäl förmoda att den tid, under vilken de
återhämtade nu vistas på säkerhetsanstalt, skulle kunna förkortas vid en
intensiv medicinsk behandling.

De lokaler i sjukhusets huvudbyggnad, som för närvarande tages i an-
språk för arbetsterapi, förråd m. m., bör frigöras genom att en särskild ar-
betsbyggnad uppföres utanför sjukhusets omslutningsmur. På så sätt skulle
utrymme vinnas i huvudbyggnaden för tio nya vårdplatser, vilka samtliga
avses skola beläggas med förvarade. För dessa skulle möjlighet beredas till
erforderlig insulinbehandling genom att ytterligare en behandlingssal vid
sidan av den redan förefintliga inrättas i de på angivet sätt friställda loka-
lerna. På insulinavdelningen skulle därigenom kunna samtidigt behandlas
20 patienter mot för närvarande 10.

Den föreslagna arbetsbyggnaden tänkes förlagd sydost om anstalten, strax
utanför omslutningsmuren och omgiven av nästängsel, inom vilket tillräck-
ligt utrymme finnes även för en idrottsplan. Byggnaden, som skulle ha ett
ytinnehåll av 11×22 meter, föreslås utförd i sten i ett våningsplan. Den
avses skola inrymma två arbets-salar, rum för arbetsledare, förrådsutrymme,
kapprum och toalett. Byggnadskostnaderna har beräknats till sammanlagt
213 000 kronor.

Förslaget föranleder följande ökade personalkostnader:

Befattning	Lönegrad	Kronor
1 överskötare	Ce 15	11 328
3 vaktkonstaplar	Cg 12	28 440
1 socialassistent	Ce 18	12 888
Läkararvode		1 440
		<hr/>
		Summa 54 096

Den nya insulinavdelningen måste stå under särskild tillsyn av läkare.
En av de två förste läkarna å sjukhuset bör ha närmaste ansvaret för av-
delningen. Han bör för denna uppgift erhålla arvode med 1 440 kronor för
år. Sjukhusets nuvarande personaluppsättning innefattar en vaktkonstapel
för insulinbehandling. Utökning av antalet platser för insulinbehandling till
20, fördelade å två våningar, nödvändiggör anställandet av ytterligare två
befattningshavare, nämligen en överskötare och en vaktkonstapel. Vidare
erfordras en förstärkning av tillsynspersonalen med två vaktkonstaplar. Om
intagningstiderna för återhämtade förvarade skall kunna nedbringas, för-
utsätter detta en fullgod social omvårdnad, avseende bland annat arbets-
anskaffning. Förste läkaren bör för ändamålet erhålla en socialassistent.

I fråga om omkostnader erfordras medel till engångsanskaffning av inven-
tarier dels för 10 intagna, kostnaden beräknad till $(10 \times 2 400)$ 24 000 kro-
nor, och dels för en socialassistent, kostnaden beräknad till 1 900 kronor.

Engångsanskaffningen skulle alltså draga en sammanlagd kostnad av 25 900 kronor, avrundat med hänsyn till behovet av medicinsk utrustning till 30 000 kronor.

Fångvårdsstyrelsen föreslår vidare att Hallanstaltens kapacitet ökas med 16 platser genom uppförande av en särskild förläggingsbyggnad utanför det slutna anstaltsområdet. Byggnaden bör utgöras av ett monteringsfärdigt trähus och vara konstruerat så att den kan tagas i anspråk för koloniorganisationen, när den icke längre erfordras vid Hall. Härjämte föreslår styrelsen att en verkstadsbarack uppföres.

Kostnaden beräknas till 95 000 kronor för förläggingsbyggnaden, till 60 000 kronor för verkstadsbaracken samt till 20 000 kronor för maskinutrustning i verkstaden.

Förslaget föranleder en förstärkning av anstaltens personal med en yrkesmästare i Cg 14 och med två vaktkonstaplar. Kostnaderna för personalökningen beräknas till 29 100 kronor.

Till engångsanskaffning av inventarier m. m. för 16 intagna räknar styrelsen med ett till 35 000 kronor avrundat belopp.

Vidare anmäler fångvårdsstyrelsen (skr. 8/2 1956) att brand den 20 december 1955 uppstod å kolonien Ollestad. Elden började i andra våningen av koloniens huvudbyggnad; denna våning stod inom kort i lågor, varför intet kunde där räddas. Däremot lyckades man föra undan inventarier i bottenvåningen och förråd i källaren.

Kolonien Ollestad disponerade före branden omkring 40 platser. Av dessa var 17 inrymda i den nu nedbrunna mangårdsbyggnaden, som dessutom innehöll kök och matsal för samtliga intagna samt tjänstebostad för föreståndaren.

Styrelsen föreslår nu att huvudbyggnaden, vars grundmurar är praktiskt taget oskadade, återuppföres samt hemställer att medel beviljas härtill. Fångvårdsstyrelsens ritningsförslag till ny huvudbyggnad innebär att byggnaden i dess helhet tages i anspråk för personalbostäder och expeditiionslokaler. Bottenvåningen föreslås skola inrymma fyra expeditiionsrum, arkiv, föreståndarbostad om 3 rum och kök samt två enkelrum med sovalkov. I våningen en trappa upp inrättas en 3-rumslägenhet och en 2-rumslägenhet. Kostnaderna beräknas till sammanlagt 247 000 kronor. Byggnaden är avsedd att uppföras i trä och till det yttre i stil med den brunna byggnaden.

Vidare föreslår styrelsen att en förläggingsbyggnad för 25 intagna samt en köks- och matsalsbarack uppföres vid kolonien för en beräknad kostnad av tillhoppa 238 000 kronor (jfr kapitalbudgeten 1956 s. 7).

Förutom sådana i det föregående redovisade medelsbehov, som omedelbart föranledes av fångvårdsstyrelsens skilda förslag hemställer fångvårdsstyrelsen (skr. 14/2 1956) tillika om viss ytterligare anslagsuppräknning till följd av det kraftigt stegrade fångantalet. Styrelsen föreslår därvid bland annat att 2 000 000 kronor anvisas till förvärv av fångkolonier. Även om alltjämt avsevärda belopp kvarstår odisponerade för anslaget, är

det dock, uttalar styrelsen, nödvändigt med hänsyn till den utveckling av brottsligheten, som gjort sig gällande under den senaste tiden, att erforderliga medel står till Kungl. Maj:ts förfogande så att lämpliga egendomar, om så behöves, kan förvärfvas och inredas till fångvårdsanstalter. Vidare hemställer styrelsen att anslaget till understöd åt verksamhet för frigivna fångar m. fl. måtte för budgetåret 1955/56 uppräknas med 30 000 kronor.

Yttranden

Över fångvårdsbyggnadsutredningens förslag har yttranden avgivits av kammarkollegiet, statskontoret, fångvårdsstyrelsen, statens lönenämnd, länsstyrelsen i Skaraborgs län, drätselkammaren i Skövde, svenska fångvårds-sällskapet, föreningen tjänstemän inom kriminalvården och Sveriges fångvårdsmanaförbund.

De av utredningen uppdragna principiella riktlinjerna för en reformering av den öppna anstaltsvården möter — såsom i det föregående nämnts (jfr s. 20) — kritik från *fångvårdsstyrelsens* sida. Utredningsförslaget har av övriga remissorgan icke föranlett några erinringar ur principiella synpunkter. *Föreningen tjänstemän inom kriminalvården* anser sålunda den omprövning av de öppna anstalternas utformning, som genom föreliggande betänkande inletts, vara i hög grad påkallad och finner att koloniväsandets utbyggnad hittills delvis skett alltför lättvindigt och schablonmässigt. Föreningen uttalar förhoppningen att en fortsatt upprustning av koloniväsandet kommer att ske enligt de riktlinjer som nu dragits upp. *Sveriges fångvårdsmanaförbund* anser en anstalt av föreslagen typ vara lämplig att pröva såväl av värdtekniska som ekonomiska skäl och *svenska fångvårdssällskapet* finner den föreslagna storleken av anstalten godtagbar. Från samtliga de tre nämnda personalsammanslutningarna understrykes emellertid samtidigt förslagets experimentkaraktär och angelägenheten av att den nya anstalten utrustas med erforderliga personella resurser.

Förslaget om anstaltens förläggande till Skövde stad har gett anledning till vissa invändningar. *Fångvårdsstyrelsen* finner det innebära betydande risker att intill en stad med 20 000 innevånare inrätta en öppen anstalt för 80 intagna. Under återopande av en skrivelse från fångvårdsdirektören i västra anstaltsgruppen, vari denne uttalat sin tveksamhet rörande möjligheterna att till den föreslagna anstalten sortera ut så många som 80 lämpliga kandidater, förklarar sig styrelsen i likhet med fångvårdsdirektören icke kunna göra några utfästelser rörande klienteletts pålitlighet ur rymningssynpunkt. Vidare anser styrelsen det till inköp ifrågasatta anstaltsområdet för litet med hänsyn till de intagnas behov av sysselsättning i friska luften under fritid. *Drätselkammaren i Skövde*, som i ett första remissutlåtande uttalat allvarliga farhågor för att anstalten skulle beläggas med rymningsbenägna unga intagna, har, sedan fångvårdsbyggnadsutredningen i skrivelse till drätselkammaren framhållit, bland annat, att anstalten icke vore avsedd för ungt klientel, i ett senare yttrande förklarat sig under sådana förhållanden beredd vidhålla sin ursprungliga utfästelse om över-

låtelse av mark för anstalten. Under återopande av drätselkammarens slutliga ställningstagande vill icke heller *länsstyrelsen i Skaraborgs län* resa några invändningar mot anstaltens förläggning.

Såvitt angår frågan om i a n s p r å k t a g a n d e för anstaltsändamål av viss till Skövde stad hörande d o n a t i o n s j o r d anför *kammarkollegiet*.

Den mark, som i utredningen förutsattes skola överlätas från Skövde stad till kronan, ingår i egendomen Risängen, även kallad Risagården eller Stora Risa, vilken enligt hertig Johans av Östergötland brev den 18 oktober 1613 upplåts till staden, och är alltså av donationsjords natur. Vid medgivande till försäljning av donationsjord plägar Kungl. Maj:t föreskriva *antingen* att hela köpeskillingen skall bilda eller tillföras en redan befintlig donationsjordsmedelsfond, varefter staden efter särskild framställning brukar få tillstånd att för sina på det försålda området belöpande exploateringskostnader taga medel i anspråk ur fonden, *eller*, därest redan vid tidpunkten för försäljningsmedgivandet föreligger tillräcklig utredning rörande köpeskillingens fördelning på råmarksvärde och exploateringskostnader, att den del av köpeskillingen, som belöper på råmarksvärdet, skall fonderas. I förevarande fall är emellertid att märka, att fråga är om ianspråktagande av donationsjord för statligt ändamål. I dylika fall är det praxis, att staden avstår sin rätt till marken till kronan utan ersättning. Grunden härtill är, att staden ursprungligen erhållit marken genom kronans benefika upplåtelse och att ett avstående till kronan utan ersättning är motiverat av de fördelar för staden som uppkomma genom kronans användning av marken och kan för den skull anses stå i överensstämmelse med donationens syfte — att tjäna stadens bästa. Jämför härom exempelvis Kungl. Maj:ts tre särskilda beslut den 24 och 31 juli samt 7 augusti 1942 om godkännande av avtal med Luleå. Uppsala respektive Halmstads städer om upplåtelse av mark för militära ändamål. Kollegiet anser, att i det nu aktuella fallet föreligga lika starka skäl som i de nyss angivna för att staden skall avstå marken utan ersättning. Enligt kollegiets mening bör därför den av staden betingade ersättningen, 240 000 kronor, minskas med ett belopp motsvarande markens råmarksvärde eller såvitt framgår av utredningen i runt tal 80 000 kronor.

Beträffande anstaltens *byggnadstekniska utformning* framhåller *fångvårdsstyrelsen* att en anläggning, bestående av monteringsfärdiga trähus på plintar utan hel grund, kommer att rätt snart bli hårt nedsliten och draga dyra underhållskostnader. Endast när det gäller ett kortvarigare provisorium kan styrelsen acceptera en i sin helhet »monteringsfärdig» anläggning men icke när fråga är om en anstalt, vilken, såsom här är fallet, avses att bli permanent. Vidare finner styrelsen anordningarna för de intagnas personliga hygien otillfredsställande; tvättställen är för få och bastuutrymmet för snålt tilltaget. Styrelsen påpekar också, bland annat, avsaknaden av fritidslokaler, omklädningsrum för nyintagna, särskilt mottagningsrum för läkaren och s. k. frukostum för personalen. Såsom en följd av dessa invändningar framlägger fångvårdsstyrelsen såsom ett alternativ ett förslag till anstalt av annan typ, där förläggningen är koncentrerad till en enda byggnad och byggnadsmaterialet utgöres av tegel och betong (jfr s. 20). *Statskontoret* anser att anstalten icke bör utrustas med individuella rum utan att i likhet med rådande förhållanden vid befintliga kolonier flera man bör förläggas i samma rum, varigenom byggnadskostnaderna nedbringas.

Särskild matsal bör anordnas för personalen anser *svenska fångvårdssällskapet* och *föreningen tjänstemän inom kriminalvården*.

Frågan om personalens storlek och lönesättning togs upp till prövning av *statskontoret*, som påpekar att för den föreslagna 80-manskolonien avsetts icke mindre än 20 befattningshavare eller 2 utöver det antal, som sammanlagt fastställts för en 50- och en 30-manskoloni. Statskontoret håller före att personalorganisationen bör kunna så begränsas, att den i allt fall icke omfattar flera än 18 befattningshavare. I anledning av de särskilda uttalanden, som i betänkandet gjorts beträffande personalplanen, framhåller statskontoret att någon högre löneställning för befattningshavarna icke lär kunna ifrågakomma än som av utredningen förordats. *Fångvårdsstyrelsen* åberopar en skrivelse till styrelsen från fångvårdsdirektören i västra anstaltsgruppen, enligt vilken antalet erforderliga vaktkonstaplar uppskattas till 13 — en vaktkonstapel i varje förläggningsbyggnad under de intagnas fritid och en halv vaktkonstapel under deras arbetstid ävensom tre vaktkonstaplar vid anstalten nattetid. I likhet med fångvårdsdirektören anser styrelsen tillika att styresmannen vid anstalten med hänsyn till dess storlek och belägenhet samt till klienteletts beskaffenhet icke kan placeras lägre än i lönegrad 27, om man vill erhålla en väl kvalificerad innehavare av tjänsten, samt att det kamerala arbetet vid anstalten med tanke på verkstadsdriftens omfattning bör utföras av ett biträde i kontoristgrad. Ett i förhållande till utredningens förslag utökad antal vaktkonstaplar kräves även av *svenska fångvårdssällskapet* och *föreningen tjänstemän inom kriminalvården*. *Sveriges fångvårdsmannaförbund* framhåller att bevakningsstyrkan är minimiberäknad och omedelbart bör kunna utökas, då så prövas erforderligt. Högre löneställning för styresmannen och för det kamerala biträdet begäres av personalsammanslutningarna. *Statens lönenämnd* anser beträffande lönegradsplaceringen av yrkesmästartjänsterna vid de två föreslagna verkstäderna att vid jämförelse med andra liknande verkstäder inom fångvården (exempelvis den mekaniska verkstaden i Malmö och snickeri-verkstaden i Tygelsjö) följande tjänster närmast bör komma i fråga, nämligen för den mekaniska verkstaden en tjänst såsom yrkesmästare i lönegraden 18 och två såsom yrkesmästare i lönegraden 14 samt för träindustriverkstaden en tjänst såsom yrkesmästare i lönegraden 16 och två såsom yrkesmästare i lönegraden 14. Betänkandet i övrigt har icke givit nämnden anledning till särskilt uttalande.

Statskontoret och statens lönenämnd har, i den utsträckning i det följande anges, yttrat sig över de övriga redovisade förslagen.

Statskontoret. Beträffande till en början *Håga sjukhus* vill statskontoret erinra, att pågående fångvårdsbyggnadsutredning enligt meddelade direktiv har att beakta den medicinska vården av förvarings- och interneringsklientelet. Utredningen skall sålunda bl. a. överväga, huruvida sjukhusanläggningen å Håga bör ytterligare utbyggas och utrustas, eller om det kan vara lämpligare att för den medicinska vården vidtaga andra anord-

ningar. I det senare fallet har utredningen att undersöka frågan om den lämpligaste framtida användningen av Håga. I avvaktan på resultatet av utredningen ifrågasätter ämbetsverket, om de av fångvårdsstyrelsen föreslagna åtgärderna beträffande sjukhuset över huvud nu bör genomföras. I synnerhet ställer sig statskontoret tveksamt till styrelsens nybyggnadsplaner. Skulle en ökning av antalet vårdplatser emellertid befinnas ofrånkomlig, anser statskontoret, att man för den arbetsbyggnad, som föreslås skola uppföras använder sig av monteringsfärdigt trähus. Vad gäller personaluppsättningen vill statskontoret icke motsätta sig, att en av förste läkarna får närmaste ansvaret för insulinavdelningen och härför erhåller särskilt arvode. I samband härmed bör arvodet till överläkaren, å vilken ansvaret för insulinbehandlingen för närvarande vilar, reduceras. Vidare har ämbetsverket icke något att erinra mot att en överskötare anställs för insulinavdelningen samt att tillsynspersonalen förstärkes med två vaktkonstaplar. Samtliga dessa tjänster bör dock uppföras såsom extra. Däremot anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka förslaget om ytterligare en vaktkonstapelstjänst på insulinavdelningen. Bestyret med arbetsanskaffning åt de utskrivna bör enligt statskontorets mening ankomma på vederbörande skyddskonsulent, varför yrkandet om inrättande av en socialassistenttjänst avstyrkes. Med den personalökning, som statskontoret sålunda funnit tillräcklig, bör det av fångvårdsstyrelsen föreslagna beloppet för engångsansskaffning av inventarier m. m. upptagas till högst 25 000 kronor. Mot vad fångvårdsstyrelsen anfört och hemställt i fråga om f å n g v å r d s a n s t a l t e n H a l l har statskontoret icke något att andraga. Vad härefter angår f å n g v å r d s a n s t a l t e n å H ä r l a n d a finner statskontoret, med hänsyn till att beslut fattats om fängelsets förflyttning inom en ej alltför avlägsen framtid, starka betänkligheter möta mot att vid planläggningen av anstaltens utbyggnad räkna med mera kostnadskrävande byggnadsprojekt. Av de olika långt gående förslag till utbyggnad, som föreligger, bör sålunda enligt statskontorets mening endast det minst kostsamma alternativet, d. v. s. byggnadsstyrelsens, övervägas. Om- och tillbyggnad av förbindelsebyggnaden, inrymmande köks- och isoleringsavdelningar m. m. bör icke komma till utförande. Någon ökning av anstaltspersonalen å Härlanda utöver redan nu förefintlig anser sig statskontoret icke kunna tillstyrka. Vidare får statskontoret beträffande kolonien Ollestad uttala, att enligt ämbetsverkets mening medel endast bör anvisas till sådana byggnadsarbeten, som erfordras för att kolonien skall få den förläggningsskapacitet den hade, innan huvudbyggnaden nedbrann. Beträffande fångvårdsstyrelsens förslag att till förvärv av f å n g k o l o n i e r anvisas ytterligare 2 000 000 kronor under domänfonden, framhåller statskontoret att departementschefen vid anmälan av anslagsbehovet för budgetåret 1956/57 funnit det icke vara en lämplig åtgärd att anvisa ytterligare medel under domänfonden för att skapa nya vårdplatser. Därigenom bleve dessa medel nämligen bundna till inköp av jordbruksegendomar. Under erinran härom kan statskontoret ej biträda fångvårdsstyrelsens förslag om ökad medelsanvisning under nämnda fond.

Statens lönenämnd. Enligt fångvårdsstyrelsen bör den förste läkare vid H å g a s j u k h u s, som skall ha det närmaste ansvaret för den föreslagna insulinbehandlingsavdelningen, tillerkännas ett särskilt arvode härför av 1 440 kronor för år. Enär den tänkta uppgiften torde få anses ingå i förste läkares åligganden vid sjukhus av nu ifrågavarande karaktär, finner sig lönenämnden böra avstyrka förslaget om särskilt arvode. Beträffande frågan om arvodet till kroppssjukläkaren vid anstalten å H ä r l a n d a finner lönenämnden skäl föreligga för en höjning därav. Enligt lönenämndens mening bör omräkningen ske med ledning av de principer, som legat till grund för beräkningen av övriga nu gällande arvoden till ifrågavarande läkare. Den föreslagna utbyggnaden av anstalten å Härlanda medför enligt fångvårdsstyrelsen behov av vissa nya tjänster. Vad först beträffar tjänsterna som uppsyningsman (häktesavdelningen), första vaktfru (kvinnoavdelningen) och köksföreståndare vid anstalten har lönenämnden intet att erinra mot att dessa tjänster, såsom föreslagits, placeras i lönegraderna Ce 16, Ce 13 respektive Ce 14. Lönenämnden kan däremot icke tillstyrka, att de båda tjänsterna som yrkesmästare (arbetsledare vid den nya verkstaden för fabrikation av kontorspärmar o. dyl.) hänföres till lönegraderna Ce 16 respektive Ce 14. Under hänvisning till sitt utlåtande den 1 november 1955 angående fångvårdsstyrelsens anslagsäskanden för fångvårdsanstalternas verksamhet budgetåret 1956/57 — i vilket utlåtande lönenämnden tagit ställning till frågan om lönegradsplacering av vissa motsvarande yrkesmästartjänster — får nämnden för sin del föreslå att nu ifrågavarande tjänster placeras i lönegraderna Ce 14 respektive Ce 12. Vidkommande slutligen förslaget om inrättande av en tjänst som kansliskrivare i Ce 15 å direktörsexpeditionen och ytterligare en tjänst som kanslibiträde i Ce 11 å kamrerarkontoret kan lönenämnden icke finna de föreslagna lönegraderna motiverade. Enligt lönenämndens mening torde en tjänst som kontorist i 13 lönegraden respektive en tjänst som biträde i reglerad befordringsgång vara tillfyllest.

Göteborgs stadsarkitektkontor, Göteborgs byggnadsnämnd och magistraten i Göteborg har i särskilda yttranden anfört vissa synpunkter på anstaltssituationen i Göteborg.

Departementschefen

Inom fångvården har de senaste månaderna antalet intagna avsevärt ökats. Denna hastiga ökning har kommit oväntat. Beläggningen på fångvårdens anstalter hade nämligen de tre senaste åren i stort sett hållt sig stabil ända till förra årets sista kvartal, då plötsligt en enastående kraftig stegring inträdde. Ehuru man med hänsyn till brottslighetsstatistiken och eljest kända förhållanden kunnat motse viss successiv stegring i fångbeläggningen, har icke funnits anledning att vänta sig en så plötslig och så omfattande ökning. Denna gör det nu nödvändigt att vidtaga snabbt verkande åtgärder vid sidan av det pågående, långsiktiga programmet för en fullständig nydaning av fångvårdens anstaltsbestånd. Utredningar igångsattes, omedelbart i slutet av förra året såsom i det föregående omtalats, och jag vill nu anmäla frågan om speciella åtgärder för att motverka överbeläggningen.

Såsom framgår av den statistik för vilken jag redogjort i det föregående, var fångvårdens resurser redan före den nu inträffade ökningen mycket knappa i fråga om slutna anstalter, där det förekom överbeläggning under större delen av året och endast under somrarna ett visst mått av reservutrymmen. Behovet av öppna anstaltsutrymmen har däremot blivit tillgodosett genom utbyggnad av de öppna anstalterna, vilka numera omfattar ungefär en tredjedel av fångvårdens anstaltsutrymme. Planer har emellertid upprättats och vissa byggnadsarbeten redan förberetts eller igångsatts för att anskaffa ytterligare slutna utrymmen. I enlighet med den av riksdagen år 1950 beslutade planläggningen av fångvårdens utbyggnad och förnyelse har nybyggnadsplanerna i första hand avsett anstalter för det yngre klientelet och för de förvarade. Det måste emellertid beaktas att alla nya anstaltsutrymmen som tillföres fångvården kommer organisationen i dess helhet till godo och möjliggör omdispositioner av förut tillgängliga anstalter. Ett tillskott av nybyggda slutna utrymmen torde i första hand komma att tillföras fångvården genom den redan beslutade utbyggnaden av säkerhetsanstalten Hall. En första utbyggnadsetapp avser att på denna anstalt inrätta en ny sluten avdelning med 72 platser, vilken beräknas vara färdig våren 1958. Två beslutade sidoanstalter till Hall med 90 platser vardera, den ena i Mariefred och den andra i Tumbo, beräknas vara färdiga hösten 1958, respektive början av 1959. Härtill kommer att det för riksdagen i år framlagda förslaget att inköpa egendomen Hinseberg i Örebro län och där upprätta en kvinnoanstalt, skulle, om det bifalles, medföra att anstalten i Växjö skulle frigöras för andra ändamål. Byggnadsarbetena på Hinseberg har beräknats ta en tid av två år. Därefter skulle alltså Växjöanstalten med 82 slutna och 10 öppna platser stå till förfogande. Genom de pågående byggnadsarbetena och redan framlagda planerna skulle alltså fångvården komma att erhålla ungefär 330 slutna platser inom en tidrymd av tre år. I den nu lämnade redogörelsen har jag icke räknat med planerna på nybyggnader för att ersätta Långholmen; dessa nybyggnader motväges helt av att denna anstalt skall nedläggas och tomten överlämnas till Stockholms stad, varför nybyggnaderna icke medför något tillskott i fångvårdsorganisationen. Även på andra platser föreligger önskemål att av hänsyn till kommunala och andra intressen befintliga äldre anstalter skall nedläggas.

Det betydande tillskottet av antalet intagna under de senaste månaderna har kunnat mottagas inom fångvårdens anstalter endast genom extraordinära åtgärder, vilka naturligtvis vållat stora svårigheter och olägenheter för fångvårdsarbetet. Sålunda har utrymme, avsett för endast en person i stor utsträckning måst utnyttjas för flera intagna samtidigt. Vidare har anstaltsutrymmen, som beräknats för annat ändamål än förläggning, måst anlitas därtill. För att i någon mån tillfälligt lätta beläggningstrycket på anstalterna för ordinärt klientel har Kungl. Maj:t, efter framställning från fångvårdsstyrelsen, genom särskilda beslut medgivit, att en av paviljongerna vid ungdomsanstalten Skenäs samt det till anstalten anslutna annexet Asp-liden (Färjestaden) finge tills vidare under innevarande budgetår tagas i

anspråk för vanligt fångförvar, paviljongen likväl med hänsyn till den förestående utbyggnaden av Skenäsanstalten längst till och med den 30 april 1956. I samma syfte har eftersträfvats att snabbare överföra de förvarade från anstalterna för ordinärt klientel till säkerhetsanstalt. Det har därför bestämts att fångvårdsanstalten i Hudiksvall tills vidare skall vara säkerhetsanstalt.

Överbeläggningen och därav föranledda svåra olägenheter för fångvården kan visserligen väntas lätta ganska avsevärt under det närmast kommande halvåret till följd av de regelbundet återkommande, stora säsongvariationerna i beläggningen, men det är enligt min mening oundgängligen nödvändigt att vidtaga åtgärder för att förse fångvården med ökade resurser redan till nästa vinter.

Innan jag närmare ingår på omfattningen av de behov som sålunda föreligger skall jag behandla frågan om möjligheten att nå en viss utjämning av de nyss antydda säsongmässiga variationerna i beläggningen. Denna fråga kan nämligen vara av betydelse, då man bedömer storleksordningen av fångvårdens resurser och därav föranledda aktuella behov.

Såsom i det föregående anges varierar antalet intagna under olika årstider. Sålunda brukar antalet intagna vara högre under vinterhalvåret och lägre under sommarhalvåret. En nedgång i beläggningen förekommer också omkring årsskiftet. Dessa variationer i beläggningen har under den senaste femårsperioden utvisat en skillnad mellan högsta och lägsta antal intagna under året med 300—500. Då de säsongmässiga variationerna år från år har ett tämligen likartat förlopp, kan det finnas anledning anta att de har bestämda orsaker. Att helt klarlägga vilka omständigheter som föranleder variationerna torde vara ganska svårt. Man har anledning anta att flera faktorer samverkar. Sålunda förekommer säsongmässiga variationer i brottsligheten. Polisens, åklagarnas och domstolarnas årliga arbetsrytm kan inverka. I viss utsträckning kan den dömde själv påverka tidpunkten för intagningen. Enligt verkställighetslagen kan han i vissa fall på ansökan erhålla uppskov med verkställigheten. Samma resultat kan dock även i viss utsträckning åstadkommas t. ex. genom att åtalsbeslut eller dom överklagas eller genom att den dömde söker nåd. Det torde vidare förhålla sig så att de årliga variationerna är mer utpräglade då det gäller vissa kategorier av intagna, under det att antalet inom andra kategorier håller sig mera konstant. Enligt en av aktuarien i statistiska centralbyrån Sven Rengby utförd undersökning, vilken avser tiden den 1 november 1952—den 1 december 1953, förorsakades under denna tid variationerna i den totala beläggningen på fångvårdens anstalter till 72 procent av den grupp straff- och fängelsefångar, vilka hade en ådömd strafftid av högst sex månader och som vid verkställighetens början ej var häktade. Denna grupp intagna utgjorde enligt undersökningen mindre än 20 procent av totala antalet.

I den inom justitiedepartementet upprättade promemorian har föreslagits att fångvårdsmyndigheterna skulle erhålla befogenhet att i vissa fall för-

ordna om uppskov med verkställigheten under en kortare tid beträffande dömda som är på fri fot. Förslaget har föranlett kritik i vissa av de yttranden som avgivits över promemorian. Sålunda har invänts att det ur kriminalpolitisk synpunkt vore olämpligt, om den tidpunkt som förflyter mellan brott och straff ytterligare förlängs. Denna synpunkt har framhållits i promemorian och kan självfallet föranleda vissa betänkligheter mot en lagändring som innebär att straffverkställigheten uppskjutes på myndighets initiativ. Uppenbart är dock att denna synpunkt icke gör sig lika starkt gällande beträffande alla slag av brott. Såsom redan i promemorian beaktats kan det icke komma i fråga att vidtaga något sådant uppskov annat än vad gäller det utpräglade korttidsklientelet, som alltså dömts för relativt ringa brott. Även i fråga om detta klientel torde det vara anledning att för vissa grupper icke ifrågasätta något sådant uppskov, t. ex. då det gäller dem som dömts för militära brott. Även i andra fall kan skyndsamt verkställighet vara av förhållandena påkallad. I åtskilliga fall torde likväl förhålla sig så att en mindre förskjutning av verkställigheten med några månader icke spelar någon större roll vare sig ur allmän synpunkt eller för den dömda. Det kan icke med fog hävdas att t. ex. den stora gruppen av rattfyllerister skall ha anspråk på att få avtjäna straff under sådan tid att olägenheter uppkommer för fångvården. Däremot är det självfallet ett angeläget önskemål att straffverkställigheten över huvud taget följer så snabbt på brottet som möjligt och att de orsaker till dröjsmål, som på många punkter förekommer och som kan antagas ha större betydelse än den nu behandlade, såvitt möjligt undanröjes. Denna fråga är föremål för undersökning och bör upptagas i ett större sammanhang.

I ett yttrande av en personalorganisation har uttalats att det i promemorian avsedda korttidsklientelet till övervägande delen placeras på öppen anstalt, medan det särskilt är antalet slutna platser som är otillräckligt under tider av högbeläggning, samt att en överflyttning av intagna från slutna till öppna anstalter inte kan ske i någon större utsträckning utan risk för menliga konsekvenser. Det har därför ifrågasatts om den föreslagna reformen är ägnad att i nämnvärd omfattning utjämna variationerna i beläggningen. Vad sålunda anförts synes emellertid icke få stöd av det tillgängliga siffermaterialet. Det förhåller sig visserligen så att nedgången i beläggningen omkring årsskiftet är störst på de öppna anstalterna; detta torde sammanhänga med korttidsklienteletts möjligheter att påverka tiden för verkställigheten. Denna nedgång i beläggningen är emellertid av kort varaktighet och därför av mindre betydelse. De utpräglade skillnaderna mellan högbeläggningen under vintern och lågbeläggningen under sommaren är icke som man hade kunnat vänta störst vid de öppna anstalterna utan tvärtom i de slutna. Det orsakssammanhang som ligger bakom denna företeelse synes vara komplicerat och svårt att klarlägga. Det är i varje fall uppenbart att de starka fluktuationerna i beläggningen vållar en avsevärd och delvis onödigt belastning på fångvårdsorganisationen som helhet.

Något väsentligt torde icke vara att vinna genom en sådan lagändring

som i vissa yttranden förordats, nämligen att straffångar i vissa fall skulle kunna intagas på öppen anstalt även under de tre första månaderna av verkställigheten. Det saknas därför tillräckliga skäl att i detta sammanhang uppta denna fråga.

Mera vägande invändningar mot promemorians förslag synes vara att detta skulle leda till att fångvårdsmyndigheterna kunde besluta om uppskov med verkställigheten mot den dömdes önskan och berättigade intresse samt vidare att oklarhet skulle uppkomma beträffande fångvårdsmyndigheternas och länsstyrelsernas befogenhet i uppskovsärenden. De olägenheter som sålunda påvisats föranleder enligt min mening att man icke bör såsom i promemorian föreslagits införa någon lagbestämmelse, enligt vilken fångvårdsmyndigheterna har att fatta beslut om uppskov. Det synes likväl kunna övervägas, om icke fångvårdsmyndigheterna borde erhålla befogenhet att i vissa fall, utan formellt beslut om uppskov, befordra dom till verkställighet först vid en något senare tidpunkt. Fångvårdsmyndigheternas skyldighet att befordra dom till verkställighet framgår av kungörelsen den 21 juni 1946, nr 298, angående översändande av domar i vissa brottmål m. m. Beträffande den som icke är häktad eller eljest intagen i fångvårdsanstalt och som dömts till straffarbete, fängelse, förvaring eller internering stadgas i 5 § i kungörelsen att utskrift av dom, så snart ske kan och senast inom sex dagar efter dess meddelande, skall sändas till fångvårdsstyrelsen jämte vissa närmare angivna handlingar. Sedan domen vunnit laga kraft mot den dömd, såvitt angår honom ådömt ansvar, skall fångvårdsstyrelsen ofördröjligen översända domen till polismyndighet i den ort, där den dömd har sitt hemvist eller eljest veterligen vistas, och därvid meddela i vilken anstalt straffet skall verkställas. Har styrelsen bestämt att straffet skall verkställas inom anstaltsgrupp skall styrelsen i stället sända domen till fångvårdsdirektören, som har att vidarebefordra den till polismyndigheten och därvid lämna sådant meddelande. Det åligger fångvårdsstyrelsen att hålla uppsikt över att dom blir verkställd och i vissa fall vidtaga åtgärder för efterlysning av den dömd. De angivna reglerna äger i vissa fall motsvarande tillämpning i fråga om beslut om återintagning i säkerhetsanstalt, dom å ungdomsfängelse eller beslut om återintagning i ungdomsfängelse.

En ändring av de nu återgivna bestämmelserna på sådant sätt att anstånd kan ske med doms översändande till polismyndighet för verkställighet kan visserligen icke med säkerhet antagas leda till en utjämning av beläggningen i lika hög grad som ett genomförande av promemorians förslag. Man bör dock icke underskatta möjligheterna att på denna väg vinna en avsevärt jämnare beläggning än som nu sker med den mycket irrationella säsongvariationen som säkerligen till stor del uppkommer av ovidkommande skäl. Ehuru jag hyser viss tvekan, finner jag, ett försök böra göras. Skulle erfarenheterna härav visa sig ogynnsamma torde frågan få omprövas.

Av principiella skäl bör fördröjd straffverkställighet endast ifrågakomma vid ringare brott. Enligt förslaget i promemorian skulle beslut om uppskov få meddelas i fråga om domar på straffarbete eller fängelse i högst 6 må-

nader. Enligt min mening bör emellertid, i varje fall till dess erfarenhet vunnits, anstånd få förekomma endast beträffande domar, vari dömts till straffarbete eller fängelse i högst tre månader. Om det på grund av den dömdes förhållanden eller av annan orsak är påkallat att straffet omedelbart verkställles, såsom då det avser militärt brott eller våldsbrott eller då verkställigheten är påkallad på grund av fara för fortsatt brottslighet från den dömdes sida eller på grund av aktuellt alkoholmissbruk eller i annat liknande fall, bör dock anstånd icke förekomma. Dom bör vidare genast översändas för verkställighet i sådana fall då den dömda begär det. Det torde vidare böra föreskrivas att, om fångvårdsmyndigheterna med stöd av dessa bestämmelser låter anstå med att översända domen till polismyndighet för verkställighet, till den dömda skall med posten sändas underrättelse om den tidpunkt då verkställigheten beräknas skola börja. Därvid bör anges att han har möjlighet att begära tidigare verkställighet. Underrättelse om den beräknade intagnings tiden bör också sändas till polismyndighet i orten samt, med hänsyn till handläggningen av uppskovsärenden, till länsstyrelsen. Anstånd med att översända domen för verkställighet enligt nu angivna regler bör icke få förekomma längre än sex månader, räknat från det domen vann laga kraft mot den dömda, såvitt angår honom ådömt ansvar. Härigenom torde föreligga en tillräcklig marginal för att utjämna de säsongmässiga variationerna. Det bör emellertid understrykas att sådant anstånd bör tillämpas med största försiktighet både då det gäller den individuella prövningen och då det gäller att ta ställning till tiden för anstånd. Huruvida befogenhet att låta anstå med doms översändande för verkställighet bör utövas av fångvårdsstyrelsen eller av fångvårdsdirektören är en rent praktisk fråga. Å ena sidan torde fångvårdsstyrelsen ha en bättre överblick över förhållandena i hela landet. Det är emellertid å andra sidan av vikt att fångvårdsdirektören, som skall placera de intagna på anstalterna inom sin grupp, har en ständig överblick över väntade verkställighetsfall. Det synes mig ligga närmast till hands att lösa denna fråga så, att anstånd med översändandet till polismyndigheten sker hos fångvårdsdirektören men att denne därvid har att följa de anvisningar som fångvårdsstyrelsen från tid till annan meddelar. Det bör alltså ankomma på fångvårdsstyrelsen att tillse att dylika anstånd icke förekommer i större omfattning än vad som är oundgängligen nödvändigt med hänsyn till behovet av en säsongmässig utjämning av beläggningen på fångvårdsanstalterna, men bedömandet i det särskilda fallet bör ankomma på fångvårdsdirektören.

Genom de underrättelser som alltså skall sändas till den dömda, till polismyndigheten och till länsstyrelsen torde vara sörjt för att praktiska olägenheter icke skall behöva uppkomma i de särskilda fallen. Därest den dömda begär tidigare verkställighet hos polismyndigheten har denna att vidtaga erforderliga åtgärder för att få verkställigheten till stånd. Likaså föreligger icke något hinder för polismyndigheten att eljest, då det föranledes av dess kännedom om den dömdes förhållanden, ta initiativ till en skyndsamt verkställighet.

De åtgärder jag nu förordat torde kunna genomföras utan lagändring. Bestämmelserna om skyldigheten för fångvårdsmyndigheterna att ofördröjligen översända lagakraftvunna domar för verkställighet har nämligen administrativ natur. Det måste dock anses att bestämmelserna i lagen om verkställighet av frihetsstraff m. m. — särskilt reglerna om länsstyrelsens befogenhet att bevilja uppskov — bygger på den i lagen icke uttalade förutsättningen att domar befordras till verkställighet ofördröjligen. Med hänsyn härtill anser jag att administrativa bestämmelser i ämnet icke bör utfärdas, innan riksdagen beretts tillfälle att uttala sig över det i det föregående angivna förslaget.

Även om de åtgärder som nu behandlats kan medföra en viss utjämning av beläggningen under olika årstider, är det först och främst nödvändigt att överväga en skyndsamt utbyggnad av antalet platser på fångvårdens anstalter. Det är självfallet vanskligt att bedöma omfattningen av de åtgärder som ovillkorligen måste vidtagas. Enligt min mening bör man räkna med att den stegring av antalet intagna som visat sig under den gångna vintern kan återkomma följande år, och att en ytterligare stegring kan uppkomma.

Snabba åtgärder krävs såsom förut antytts framför allt för att avlasta de slutna anstalterna, där det ökade antalet häktade sinnesundersökningfall och andra intagna, som icke kan vistas på öppen anstalt, skapat en synnerligen svår situation. Detta gäller självfallet i främsta rummet det manliga klientelet men också i viss mån intagna kvinnor. Vid en bedömning av det föreliggande behovet har jag trots de stränga begränsningar som måste iakttagas i fråga om statliga investeringar funnit det oundgängligt att omedelbart vidta åtgärder för inrättande av ytterligare 300 platser för ordinärt fångklientel.

Den närmare beskaffenheten av dessa platser måste bero på det klientel för vilket de avses. Då man tar ställning till denna fråga måste beaktas att fångvårdsanstalter för det ordinära fångklientelet för närvarande består till ungefär två tredjedelar av äldre slutna anstalter och till en tredjedel av smärre öppna kolonier och förläggningar. Fångvårdsbyggnadsutredningen har tagit upp förhållandet till diskussion och anfört att principerna för den öppna anstaltsvården måste omprövas. Efter överväganden, som utredningen närmare redovisar, finner utredningen att öppen vård bör försökas i något större enheter än hittills. Utredningen framhåller att en öppen anstalt alltid är billigare både i anläggning och drift än en sluten men att de ekonomiska synpunkterna icke får drivas så långt att berättigade krav på bevakning, förläggning, sysselsättning och allmän trivsel åsidosättes. Det går därför enligt utredningens uppfattning icke att undvika en viss ökning av anläggnings- och driftkostnaderna. Å andra sidan kan kostnadsökningen begränsas genom att anläggningarna göres större än för närvarande. Utredningens förslag till anläggning på Risängen i Skövde innebär ett försök att skapa en sådan öppen anstalt av ny typ.

Fångvårdsstyrelsen har ställt sig kritisk till de förslag som framförts av fångvårdsbyggnadsutredningen. Styrelsens egna förslag till åtgärder i anledning av de senaste månadernas ökning av fångantalet går på traditionella linjer. Styrelsen föreslår anstalter av mer sluten karaktär, byggda i tegel och betong, på Risängen, i Mariestad och såsom en häktesbyggnad vid Härlanda. Samtidigt förordar styrelsen att ett anslag på 2 000 000 kronor anvisas till inköp av fångkolonier. Efter hittills tillämpade principer skulle detta innebära en ytterligare utbyggnad med 7 à 8 kolonier för 350—400 intagna.

En utbyggnad av öppna anläggningar av vanlig kolonityp i den omfattning fångvårdsstyrelsen tänkt sig kan enligt min mening icke förordas. Ehuru detta uppenbarligen är det billigaste alternativet, då det gäller att snabbt framskapa förlägningsplatser, kan man icke gentemot de enständiga varningarna av styresmän för anstalter och anstaltsgrupper våga göra en så stor utbyggnad av öppenvården i hittillsvarande former. Å andra sidan kan heller icke en lösning på tillräckligt kort tid vinnas genom fångvårdsstyrelsens förslag till slutna anstalter. Då särskilt frågan om en tillbyggnad på Härlanda väckt uppmärksamhet, vill jag något närmare utveckla mina synpunkter på denna fråga.

Här föreligger dels ett förslag av byggnadsstyrelsen att med baracker skapa ett annex till Härlanda och dels ett förslag av fångvårdsstyrelsen att förstärka Härlandaanstalten med en häktesbyggnad och samtidigt på andra sätt förbättra denna anstalt. Det är påtagligt att just Härlanda arbetar med stora svårigheter. Anstalten är numera för liten för Göteborgstraktens behov. Ett mycket stort antal häktade måste mottagas på anstalten. Det har tidigare beräknats att plats skulle behövas för ungefär 15 häktade och antalet har också varit av denna storleksordning. Det senaste halvåret har på Härlanda förvarats 80—90 häktade förutom ett 30-tal häktade undersökningsfall. Samtidigt är anstaltens utrustning i flera hänseenden bristfällig. De mest allvarliga bristerna skulle avhjälpas genom fångvårdsstyrelsens förslag.

Göteborgs stadsarkitektkontor och Göteborgs byggnadsnämnd har i yttrande den 21 februari 1956 anfört, att det av byggnadsstyrelsen upprättade förslaget till provisorisk utbyggnad av Härlandaanstalten i princip vore tänkbart som ett provisorium men att det av fångvårdsstyrelsen upprättade förslaget är att föredraga icke minst med hänsyn till stadsbilden och trivseln för närboende. Efter samråd med stadsplanekontoret framhålles dock att oavsett ställningstagandet till de båda förslagen en utbyggnad av anstalten inom det nuvarande området — eller över huvud taget inom staden — ur de synpunkter byggnadsnämnden har att beakta icke är önskvärd. I skriftelse den 18 februari 1956 har vidare Göteborgs magistrat påtalat åtskilliga olägenheter som är föranledda av den nuvarande överbeläggningen på Härlanda. Magistraten understryker starkt behovet av en särskild byggnad för häktade och tillstyrker fångvårdsstyrelsens förslag till sådan byggnad. Magistraten begär vidare en upprustning av den nuvarande sessionslokalen

på anstalten och en tillbyggnad av ytterligare en sessionslokal. Magistraten framhåller att under 1955 närbelägna lokaler måst förhyras för heldagssessioner, tillhoppa 33 dagar, och att vidare under samma år 257 häktade måst transporteras till rådhuset, emedan sessionssal icke kunnat erhållas på fängelset.

Såsom jag redovisat vid anmälan av proposition nr 79 till årets riksdag angående anslag till ersättningsanstalter för Långholmen m. m. har avtal träffats med Stockholms stad om att staden skall låta iordningställa ett rannsakningsfängelse i Stockholm med 100 platser. Det är avsett att detta rannsakningsfängelse skall byggas i anslutning till de nya lokaler för polisens behov som staden för närvarande bygger på polishustomten. Jag framhöll vid anmälan av denna fråga att överenskommelsen med Stockholms stad var till fördel såväl för kronan som för staden. Genom att häktet förlagts till polishustomten i omedelbar närhet till stadens åklagar- och domstolslokaler samt lätt tillgängligt för advokater och andra hade ett känsligt lokaliseringsproblem bringats till en ur allmänna synpunkter mycket tillfredsställande lösning.

Det är uppenbart att en liknande lösning i Göteborg ur många synpunkter skulle vara till fördel. För närvarande planlägges ett nytt polishusbygge i staden och enligt vad jag inhämtat föreligger i Göteborg ett visst intresse för ett häkte i anslutning till detta bygge. Jag anser det därför lämpligt att förhandlingar upptages med staden i syfte att undersöka om denna väg är framkomlig. Därigenom skulle tillika vinnas, att sådana större utbyggnader, som stadens myndigheter anser olämpliga, nu icke skulle göras å Härlanda. Man måste nämligen räkna med att Härlanda inom överskådlig tid kommer att ersättas av en ny centralanstalt på annan plats i Göteborgstrakten. Fångvårdsbyggnadsutredningen har i ett den 2 november 1955 avgivet betänkande efter överläggning med berörda kommunala myndigheter samt chefen för regionplanekontoret i Göteborg förklarat att denna ersättningsanstalt bör förläggas till området Skogome i Säve kommun. Jag vill sedan dessa frågor ytterligare beretts återkomma därtill i annat sammanhang.

Då alltså någon utbyggnad av Härlanda nu icke bör igångsättas och de av fångvårdsstyrelsen föreslagna slutna anläggningarna på Risängen och i Mariestad icke heller löser den föreliggande situationen, är det nödvändigt att finna någon annan utväg som tillgodoser kravet på en snabb och tillräckligt betryggande upprustning av anstaltsbeståndet för att avlasta trycket på de nuvarande slutna anstalterna, icke minst Härlanda. Härvid erbjuder sig fångvårdsbyggnadsutredningens förslag till förläggning på Risängen såsom en utgångspunkt. Fördelarna med en sådan något större anläggning är nämligen påtagliga. Härigenom möjliggöres en bättre utrustning än då det gäller de små kolonierna. Med hänsyn till att klientelet synes bliva besvärligare än det som anses kunna vistas på helt öppna kolonier torde det framför allt vara nödvändigt att förse anstalten med en större personaluppsättning så att tillsyn av de intagna kan ske kontinuerligt. På de små kolonierna och förläggningarna saknas helt personal för detta ändamål. Det

har därför också i vissa fall förekommit att de intagna lämnat anstalterna under nätterna och därvid begått nya brott. Det klientel som det här är fråga om, kan icke behandlas i sådana öppna former. Därför bör det nu skapas en ny typ av anstalt med större säkerhetsgrad än de nuvarande kolonierna men likväl av en enklare konstruktion än de egentliga slutna anstalterna. Härför erfordras till att börja med att den nya anstaltstypen förses med tillräcklig personal. Vidare bör förläggingsbyggnaderna icke såsom fångvårdsbyggnadsutredningen avsett utföras i trä utan i ett mindre eldfarligt material såsom siporex och därjämte bör rymningshindrande åtgärder vidtagas. Under dessa förutsättningar bör man kunna anordna dylika anstalter i sådan storlek att de blir avsedda för mellan 75 och 150 intagna. Utländska erfarenheter ger vid handen att så stora förläggningar med fördel kan drivas. För att få det erforderliga antalet platser vill jag förorda, att det uppföres en sådan anstalt för omkring 150 intagna och två för omkring 75 vardera.

Då det gäller att finna lämpliga platser för de tre förläggningar jag nu förordat erbjuder sig flera möjligheter. Fångvårdsbyggnadsutredningen har förhandlat med Skövde stad om förvärv av egendomen Risängen. Förhandlingarna har lett till att staden erbjudit sig att på denna egendom ställa erforderlig mark till förfogande för en kostnad av 240 000 kronor samt att svara för vatten-, avlopps- och elledningar. För att möjliggöra ett omedelbart igångsättande av anstaltsbygget har staden träffat uppgörelse med arrendatorn på egendomen så att denne frånträtt arrendet före arrendetidens utgång. Den sålunda föreslagna platsen för en ny anstalt har påtagliga fördelar inte minst med hänsyn till belägenheten i närheten av ett förhållandevis stort samhälle, där personal kan rekryteras m. m. Å andra sidan har såsom framgår av drätselkammarens första yttrande en viss opposition från trätt mot anstaltens förläggande till Skövde. Även andra alternativ föreligger emellertid. Sålunda finns möjlighet att förvärva ett lämpligt område i Tidaholm. I närheten av Mariestad torde en anstalt kunna anläggas på mark som redan tillhör fångvården och där alltså inga tomtkostnader uppstår. Det har vidare övervägts inom departementet om icke Gudhems kronoegendom i närheten av Falköping bör kunna lämpa sig för en förläggning. Det är närmast på denna plats som en så stor förläggning som för 150 man med fördel bör kunna anordnas. Detaljutredning om förutsättningarna härför pågår. Egendomen är för närvarande remontdepå, vilken dock skall upphöra den 1 juli 1956. Härigenom kan förutom tomtmark vissa byggnader, främst personalbostäder, bli tillgängliga. Det torde vidare kunna ifrågakomma att på de områden som är avsedda att förvärfvas för byggande av fångvårdsanstalter i Österåkers kommun och i Kumla stad anlägga dylika förläggningar som utgångspunkt för de byggnadsarbeten av mer permanent karaktär som skall utföras där. En placering av en sådan förläggning på det område i Säve kommun, där ersättningsanstalt för Härlanda enligt preliminära planer är avsedd att placeras i en framtid, torde även kunna diskuteras.

Det har icke varit möjligt att på den korta tid som stått till buds för utarbetande av planer för de nu avsedda förläggningarna ta mera definitiv ställning till lokaliseringen. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t att, sedan erforderlig utredning slutförts, fatta beslut härom. Med hänsyn härtill är det vidare i viss utsträckning ovisst hur förläggningarna bör i detalj utföras. Fångvårdsbyggnadsutredningens förslag bör tjäna som en grundval men det behöver från fall till fall närmare prövas i vad mån annan befintlig bebyggelse kan utnyttjas och vilka sysselsättningsmöjligheter som föreligger. Det väsentliga är att förläggningar för de intagna ofördröjligen anordnas, så att 300 platser står till förfogande vid högbeläggningen nästa vinter. I den mån verkstäder då icke hunnit färdigställas torde sysselsättning kunna beredas de intagna med planeringsarbeten och komplettering av byggnader. För de oundgängliga arbeten som sålunda genast måste igångsättas beräknar jag att ett anslag av 4 000 000 kronor erfordras. Då omkring 300 000 kronor torde stå till förfogande för iståndsättande av nyförvärvade kolonier behövs sålunda en ytterligare medelsanvisning av 3 700 000 kronor.

Då det icke är möjligt att nu överblicka personalbehovet vid de föreslagna anstalterna, bör frågan härom framläggas för nästa års riksdag. Förläggningarna bör emellertid sättas i gång successivt i den mån de kan färdigställas. Medel finnes anvisade för budgetåret 1956/57 till personal och utrustning, beräknade för två 50-mannakolonier. Kungl. Maj:t bör äga inom ramen för sålunda anvisade medel anställa erforderlig personal och bekosta utrustning.

Då den inträffade överbeläggningen medfört en omprövning av redan tidigare upprättade planer för fångvårdens utbyggnad och förnyelse, kan det visa sig erforderligt att på nytt upptaga till bedömande redan fattade beslut om lokaliseringen och det närmare anordnandet av vissa verkstadsbyggen och andra smärre anläggningar, till vilka riksdagen redan anvisat medel. Kungl. Maj:t bör därför äga befogenhet att utan hinder av de förutsättningar som i dylikt hänseende förelegat vid riksdagens ställningstagande meddela erforderliga föreskrifter.

Såsom jag anført i det föregående har på grund av rådande överbeläggning den för ungdomsklientel förvärvade anläggningen Aspliden i stället måst tagas i bruk provisoriskt för vanligt fångförvar tillsvidare under innevarande budgetår. Till kostnaderna härför har tillgängliga medel kunnat anlitas. Ersättning till personal och övriga driftkostnader har sålunda utgått från den reservation som stått till förfogande på vederbörande anslag i anledning av beslut av riksdagen om upprättande av två 50-mannakolonier, fyra ungdomskolonier samt anläggningen Aspliden. Då Aspliden bör tagas i bruk för ungdomsklientel den 1 juli i enlighet med riksdagens beslut, bör provisoriet icke fortsätta. Enligt fångvårdsbyggnadsutredningens förslag om inköp av egendomen Hinseberg skall denna egendom, innan den tages i bruk för sitt tillämnade ändamål såsom kvinnoanstalt, tillbyggas och omändras. Arbetena härmed beräknas icke slutföras förrän under budgetåret 1957/58, och kvinnoanstalten beräknas icke kunna tagas i bruk förrän un-

der budgetåret 1958/59. Utredningen har föreslagit att en provisorisk fångförläggning för 30 manliga intagna skall förläggas till Hinseberg från den 1 juli 1956 för att biträda med byggnadsarbetena och för att upprusta trädgården och sköta skogen. Kungl. Maj:t bör äga inom ramen för tillgängliga anslag meddela erforderliga föreskrifter härom.

Såsom fångvårdsstyrelsen anfört föranleder överbeläggningen ökade anspråk på verksamheten för frigivna fångar. Härför anvisade medel för budgetåret 1955/56 torde därför böra förstärkas med 25 000 kronor.

Fångvårdsstyrelsen har föreslagit en utbyggnad vid Håga sjukhus för arbetssalar, förrådsutrymme m. m. Syftet därmed är att frigöra de lokaler inom sjukhusets huvudbyggnad vilka för närvarande tages i anspråk för arbetsterapi, förråd m. m., varigenom det skulle bli möjligt att i huvudbyggnaden vinna 10 nya vårdplatser och en ny behandlingssal för insulinbehandling. Den insulinbehandling som bedrivs vid sjukhuset skulle därigenom kunna utökas så att 20 patienter skulle kunna behandlas samtidigt mot för närvarande 10. Enligt förslaget skulle sådan behandling avses för ett ökat antal till förvaring dömda, vilka utskrivits på prov och därefter på grund av alkoholmissbruk återhämtats till sjukhuset. Det är enligt min mening angeläget att en sådan utbyggnad av insulinbehandlingen snarast kan komma till stånd. Då emellertid det framlagda förslaget avser att en permanent stenbyggnad skulle uppföras vid sjukhuset, kräver ett ställningstagande ett närmare övervägande av sjukhusets framtida ändamål och de eventuella utbyggnader som i övrigt kan komma i fråga. Spörsmålet om en eventuell utbyggnad av Hågaanstalten ingår i fångvårdsbyggnadsutredningens uppdrag. Jag är därför icke beredd att nu ta ställning till denna byggnadsfråga, som icke skulle tillföra fångvården mer än några få nya platser. Denna fråga bör alltså behandlas i annat sammanhang. Det bör emellertid undersökas i vad mån det kan visa sig möjligt att i avbidan härlpa vidtaga mera provisoriska anordningar för att tillgodose det angivna syftet. Därest detta visar sig möjligt, bör Kungl. Maj:t äga igångsätta en ökad insulinbehandling vid sjukhuset och i avbidan på riksdagens prövning ta i anspråk erforderlig personal inom ramen för tillgängliga medel.

Med hänsyn till den planerade byggnadsverksamheten vid Hall-anstalten kan jag icke biträda fångvårdsstyrelsens förslag att vid denna anstalt uppföra en förläggnings- och verkstadsbarack.

Såsom jag angivit i det föregående har huvudbyggnaden på kolonien Ollestad förstörts genom brand den 20 december 1955. Den nedbrunna mangårdsbyggnaden innehöll förläggning för 17 av de 40 intagna vid kolonien och dessutom kök och matsal för samtliga intagna samt tjänstebostad för föreståndaren. Dessa utrymmen bör snarast ersättas. Fångvårdsstyrelsens förslag till ersättningsbyggnad har kostnadsberäknats med utgångspunkt från att grunden till den brunna byggnaden skulle kunna användas. Vid senare undersökning har det emellertid visat sig att grunden är mer skadad än man först antagit. Ersättningsbyggnaderna torde därför draga en högre kostnad än vad fångvårdsstyrelsen angivit, och jag beräknar härför ett belopp av 340 000 kronor.

Under hänvisning till vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte

A) inhämta riksdagens yttrande över vad föredragande departementschefen anfört rörande åtgärder i syfte att uppnå en jämnare beläggning på fångvårdens anstalter;

B) föreslå riksdagen att å tilläggsstat II till riksstaten för budgetåret 1955/56 anvisa:

I. under andra huvudtiteln till Fångvården m. m.:

a) *Fångvårdsanstalterna: Anskaffning och utrustning av förläggningar* ett reservationsanslag av 3 700 000 kronor;

b) *Understöd åt verksamhet för frivolva fångar m. fl.* ett anslag av 25 000 kronor;

II. under Statens allmänna fastighetsfond. Justitiedepartementet, till *Ersättningsbyggnad i anledning av brand på fångkoloni* ett investeringsanslag av 340 000 kronor.

Vad föredragande departementschefen sålunda, med instämmande av statsrådets övriga ledamöter, hemställt bifaller Hans Maj:t Konungen samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

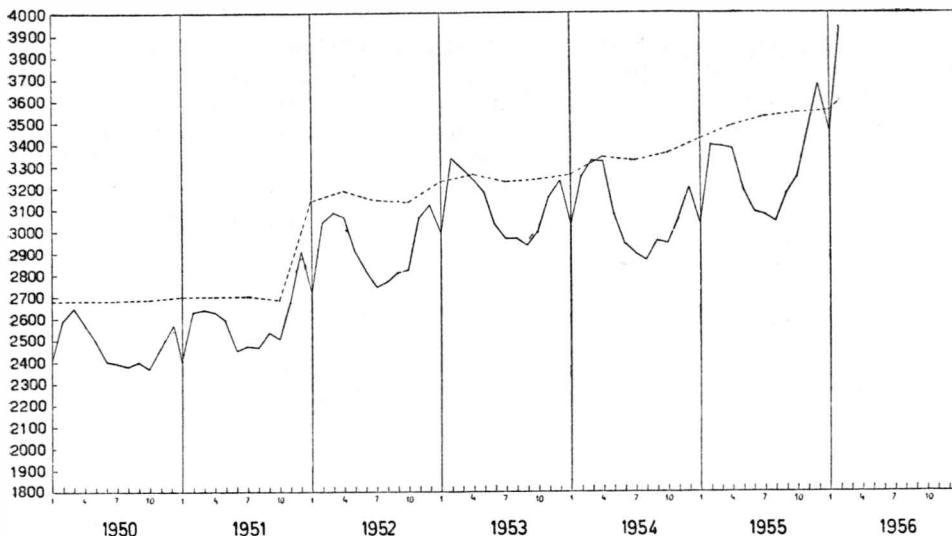
Sverker Jonson

Diagram

Bilaga A

PLATSANTAL VID KVARTALSSKIFTENA OCH BELÄGGNING VID MÅNADSSKIFTENA
PÅ FÅNGVÅRDENS ANSTALTER TIDEN 1.1 1950 — 1.2 1956.

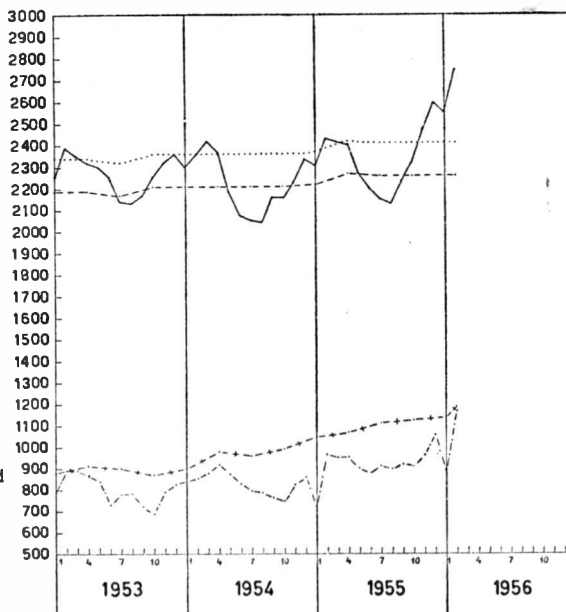
Anm. Fr. o m 1.1.1952 ändrad platsdisposition, varvid bl. a. Långholmen uppräknats med ca 100 platser och diverse häktesplatser inräknats.

PLATSANTAL VID KVARTALSSKIFTENA OCH
BELÄGGNING VID MÅNADSSKIFTENA PÅ
FÅNGVÅRDENS ANSTALTER TIDEN 1.1 1953 - 1.2 1956

Beteckningar:

- Antal intagna
- - - - - Antal platser

Beteckningar:

- Antal intagna på slutna platser
- - - - - Antal slutna platser
- · - · - · uppräknat med 148 nattceller på Långholmen
- · - · - · Antal intagna på öppna platser
- + - + - + Antal öppna platser

Beläggningsen på fångvårdens anstalter

Fångvårdsanstalternas beläggning är låg vid början av månaderna juni—oktober och hög vid början av månaderna december—april, i sistnämnda fall dock med ett avbrott den 1 januari, då beläggningsen i allmänhet är lägre än medeltalet. Beläggnings-siffrornas procentuella avvikelser från det löpande medeltal, som utvisar tendensen på längre sikt, beräknade som medelvärden för tiden 1 juli 1945—1 juni 1954 utgjorde:

Vid början av	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
Procentuell avvikelse från löpande medeltal	-1,5	+7,1	+7,6	+5,4	+1,1	-3,8	-5,5	-6,7	-6,1	-5,0	+1,7	+4,7

För ett närmare studium av beläggningsens variationer har behandlats verkställighet av straffarbete eller fängelse, som börjat under tiden 1 januari 1952—31 december 1953 och icke avslutats före den 1 juli 1952. På grund av att siffrorna för de långa verkställighetstiderna röna stort inflytande av att straff som börjat verkställas före den 1 januari 1952 icke medtagits, har vidare en begränsning skett till verkställighetstider om högst 1 år.

Till att börja med beräknades sammanlagda antalet verkställighetsdagar under olika månader och härur erhöles följande siffror för medelantalet fångar per dag:

	1952 ¹		1953											
	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
1)	1575	1574	1625	1783	1733	1651	1556	1483	1494	1468	1440	1477	1610	1562
2)	+0,4	+0,3	+3,6	+13,7	+10,5	+5,2	-0,5	-5,5	-4,8	-6,4	-8,2	-5,9	+2,5	-0,4
3)	-1,5	+0,5	-3,4	+7,2	+5,7	+4,4	+2,5	-2,5	-4,5	-4,6	-5,6	-3,6	+1,5	+3,8

¹ Siffrorna för år 1952 ha medtagits för att möjliggöra ett bättre studium av förhållandena kring årsskiftet.

Rad 1) anger medelantalet, rad 2) visar detta medelantals procentuella avvikelse från ett medeltal beräknat över hela perioden, rad 3) slutligen visar motsvarande procentuella avvikelser i fråga om anstalternas totala beläggning. Överensstämmelsen mellan siffrorna för den undersökta gruppen och för totalbeläggningsen är som synes någorlunda god. Skillnaden i fråga om tecknet för november 1952, januari, maj och december 1953 torde bero på att rad 2) avser medelbeläggningsen för månad medan rad 3) hänför sig till beläggningsen den 1 i varje månad. Under november och januari stiger beläggningsen och medelvärdet blir högre än värdet för den 1, under maj och december sjunker beläggningsen med det omvända resultatet som följd.

Om medelbeläggningsen fördelas på de båda grupperna fångar, som vid verkställighetens början voro häktade, och de övriga (i det följande betecknade häktade resp. ej häktade) får man följande siffror för beläggningsen per månad och dess procentuella avvikelser.

	1952		1953				
	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj
1)	758	768	750	744	743	762	789
	- 3,1	- 1,9	- 4,2	- 4,9	- 5,0	- 2,6	+ 0,8
2)	816	755	876	1 039	990	889	767
	+ 3,8	- 4,0	+ 11,4	+ 32,1	+ 25,9	+ 13,1	- 2,5
	1953						
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
1)	808	793	796	793	792	822	829
	+ 3,3	+ 2,0	+ 1,7	+ 1,3	+ 1,2	+ 5,0	+ 5,9
2)	675	696	673	647	685	788	733
	- 14,2	- 11,5	- 14,4	- 17,7	- 12,9	+ 0,2	- 6,8

Dessa båda serier visa helt olika utveckling. Siffrorna för de häktade skilja sig starkt även från siffrorna för totalbeläggningen; de äro låga under den första delen av perioden och höga under den senare delen. I stort sett torde man kunna säga att medelbeläggningen av häktade visade en stigande tendens utan märkbara säsongvariationer.

En helt annan bild ge siffrorna för gruppen ej häktade. Hos denna grupp återfunnos de ovan angivna säsongvariationerna ehuru med betydligt kraftigare utslag både uppåt och nedåt än siffrorna för hela den undersökta gruppen. Om de ej häktade ytterligare uppdelas efter verkställighetstidens längd, erhålles följande tablå, där rad 1) avser verkställighetstider upp t. o. m. 3 mån., rad 2) över 3 mån. t. o. m. 4 mån., rad 3) över 4 mån. t. o. m. 5 mån., rad 4) över 5 mån. t. o. m. 6 mån. samt rad 5) över 6 mån. t. o. m. 1 år. Under rad 1) har angivits de procentuella avvikelserna från medeltalet för denna grupp.

	1952		1953				
	nov.	dec.	jan.	febr.	mars	april	maj
1)	447	376	468	615	565	480	395
	+ 7,3	- 9,7	+ 12,3	+ 47,6	+ 35,6	+ 15,2	- 5,2
2)	82	80	91	93	93	85	81
3)	114	130	139	147	149	140	116
4)	22	27	25	29	29	31	33
5)	150	142	152	156	155	154	142
	1953						
	juni	juli	aug.	sept.	okt.	nov.	dec.
1)	340	368	335	305	339	440	374
	- 18,4	- 11,7	- 19,6	- 26,8	- 18,6	+ 5,6	- 10,2
2)	70	69	72	76	79	80	88
3)	100	91	87	86	95	105	110
4)	31	33	31	29	26	24	24
5)	135	136	148	151	146	138	138

Samtliga grupper utom den obetydliga å rad 4) visa i stort sett en utveckling med hög beläggning under vintern och låg under sommaren och hösten. Alldeles särskilt kraftiga voro dessa säsongvariationer för gruppen å rad 1), för vilken beläggningen under februari var mer än dubbelt så stor som under september.

Säsongvariationerna i beläggningen för den undersökta gruppen synas alltså huvudsakligen bero på variationer i gruppen ej häktade och det är särskilt antalet korttidsfångar, som företett starka säsongvariationer.

Ett klarläggande av hur dessa säsongvariationer uppkomma kan emellertid icke ske enbart med hjälp av dessa siffror över medelbeläggningen

	1953						
	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12
1)	1 482	1 461	1 474	1 431	1 422	1 534	1 636
	- 4,6	- 5,9	- 5,1	- 7,9	- 8,4	- 1,2	+ 5,3
	- 2,5	- 4,5	- 4,6	- 5,6	- 3,6	+ 1,5	+ 3,8
2)	794	797	788	791	780	799	834
	+ 2,6	+ 3,0	+ 1,8	+ 2,2	+ 0,8	+ 3,3	+ 7,8
3)	688	664	686	640	642	735	802
	- 11,7	- 14,8	- 12,0	- 17,9	- 17,6	- 5,7	+ 2,9

Avvikelserna för hela gruppen gå med undantag för en månad (november 1953) i samma riktning som totalbeläggningsens avvikelser och äro större än dessa. I överensstämmelse med vad som funnits ovan äro säsongavvikelserna särskilt stora för gruppen ej häktade, medan gruppen häktade icke synes förete några dylika avvikelser utan endast visar en något stigande tendens.

De funna siffrorna ge anledning undersöka storleken av de absoluta avvikelserna från respektive medeltal. Dessa avvikelser ha angivits i följande tablå för totala beläggningsen samt grupperna häktade och ej häktade ävensom en grupp kallad övriga, vilken omfattar samtliga på fångvårdsanstalterna intagna med undantag av den i föreliggande undersökning behandlade gruppen.

	1952		1953				
	1/11	1/12	1/1	1/2	1/3	1/4	1/5
Totala beläggningsen	- 46	+ 14	- 105	+ 223	+ 178	+ 135	+ 76
Däruv							
ej häktade	- 12	+ 39	- 94	+ 222	+ 233	+ 160	+ 53
häktade.....	- 37	- 11	- 16	- 36	- 41	- 31	+ 3
övriga	+ 3	- 14	+ 5	+ 37	- 14	+ 6	+ 20
%.....	26	100	90	100	100	100	70

	1953						
	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12
Totala beläggningsen	- 77	- 139	- 142	- 173	- 113	+ 45	+ 118
Däruv							
ej häktade	- 91	- 115	- 93	- 139	- 137	- 44	+ 23
häktade.....	+ 20	+ 23	+ 14	+ 17	+ 6	+ 25	+ 60
övriga	- 6	- 47	- 63	- 51	+ 18	+ 64	+ 35
%.....	100	83	65	80	100	0	19

Den nedersta, med % märkta raden anger för varje månad hur stor procent av totala beläggningsens avvikelser, som förklarades av avvikelserna i gruppen ej häktade. Medelvärde av dessa procentsiffror utgör 74. Av tablå framgår således, att säsongvariationerna i fångvårdsanstalternas totala beläggningsen till cirka tre fjärdedelar berodde på variationer i antalet ej häktade straff- och fängelsefångar med en verkställighetstid av högst 1 år, trots att denna grupp omfattade endast ungefär en fjärdedel av hela antalet intagna.

Med nyss angivna metod har därefter antalet till gruppen hörande fångar den 1 i varje månad beräknats med fördelning på fyra brottsgrupper (huvudbrott): SL 20 kap., SL 21 kap., trafikbrott (dvs. huvudsakligen rattfylleri) samt övriga brott. Dessa siffror finnas i nedanstående tablå, där för varje brottsgrupp dessutom angivits de procentuella avvikelserna från medelvärdet. Rad 1) avser SL 20 kap. osv.

	1952		1953				
	1/11	1/12	1/1	1/2	1/3	1/4	1/5
1)	769	808	813	848	847	852	858
	- 7,2	- 2,5	- 1,9	+ 2,4	+ 2,2	+ 2,8	+ 3,6
2)	185	184	181	180	174	175	177
	+ 7,9	+ 7,4	+ 5,6	+ 5,0	+ 1,5	+ 2,1	+ 3,3
3)	295	325	206	419	421	386	323
	- 1,5	+ 8,6	- 31,2	+ 39,9	+ 40,6	+ 28,9	+ 7,9
4)	255	264	243	292	303	269	251
	+ 0,4	+ 4,0	- 4,3	+ 15,0	+ 19,3	+ 5,9	- 1,1

	1953						
	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12
1)	841	818	832	838	813	812	848
	+ 1,5	- 1,3	+ 0,4	+ 1,2	- 1,9	- 2,0	+ 2,4
2)	167	158	160	161	157	165	176
	- 2,6	- 7,8	- 6,7	- 6,1	- 8,4	- 3,7	+ 2,7
3)	242	271	259	213	217	291	323
	- 19,2	- 9,5	- 13,5	- 28,9	- 27,5	- 2,8	+ 7,9
4)	232	214	223	219	235	266	299
	- 8,6	- 15,7	- 12,2	- 13,7	- 7,4	+ 4,8	+ 13,8

Säsongvariationerna framträda klart i de tre senare grupperna och äro märkbara även i den första. Störst äro de i fråga om de för trafikbrott dömda. Anledningen till skillnaderna mellan de olika grupperna i fråga om säsongvariationernas styrka är den, att andelen häktade är olika i de olika grupperna. Om motsvarande siffror beräknas för enbart de ej häktade inom grupperna 1), 2) och 4) ovan (inom trafikbrottsgruppen är antalet häktade så litet, att det ej påverkar siffrorna) får man följande.

	1952		1953				
	1/11	1/12	1/1	1/2	1/3	1/4	1/5
1)	232	242	239	276	282	276	256
	- 2,6	+ 1,6	+ 0,4	+ 15,9	+ 18,4	+ 15,9	+ 7,5
2)	78	77	76	85	84	79	73
	+ 11,9	+ 10,5	+ 9,0	+ 22,0	+ 20,5	+ 13,3	+ 4,7
3)	168	182	169	223	225	201	182
	- 4,1	+ 3,9	- 3,5	+ 26,8	+ 28,5	+ 14,8	+ 3,9

	1953						
	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12
1)	219	196	217	232	221	221	224
	- 8,0	- 17,7	- 8,9	- 2,6	- 7,2	- 7,2	- 5,9
2)	64	58	60	58	56	59	69
	- 8,2	- 16,8	- 13,9	- 16,8	- 19,7	- 15,4	- 1,0
3)	165	144	156	138	148	166	186
	- 5,8	- 17,8	- 10,9	- 21,2	- 15,5	- 5,2	+ 6,2

I denna tablå finnas tydliga säsongvariationer i alla tre grupperna även den första. Anmärkningsvärt är att det kraftiga underskottet den 1 januari inom gruppen trafikbrott (-31,2 %) ej återfinnes i de övriga brottsgrupperna. Som förut angivits låg siffran för den totala beläggningen vid denna tidpunkt 105 under medelvärdet. Motsvarande siffra för trafikbrotten var 93. Beläggningsunderskottet omkring jul torde således till nära 90 % ha berott på att för trafikbrott dömda genom att begära uppskov eller på annat sätt ordnat så att straffverkställigheten antingen börjat först in i januari eller också slutat före jul.

Eftersom det ifrågasatts att man skulle kunna minska säsongvariationerna i den totala beläggningen genom förskjutningar av verkställighetens

början vid korta strafftider, har nedan gjorts en fördelning av gruppen ej häktade efter verkställighetstidens längd. Det är uppenbart att gruppen häktade saknar intresse i detta sammanhang. Rad 1) avser verkställighetstider upp t. o. m. 3 mån., rad 2) över 3 mån. t. o. m. 4 mån., rad 3) över 4 mån. t. o. m. 5 mån. samt rad 4) över 5 mån. t. o. m. 1 år. För varje grupp anges också den procentuella avvikelserna från medeltalet.

	1952		1953				
	1/11	1/12	1/1	1/2	1/3	1/4	1/5
1)	413	446	313	574	586	524	436
	+ 0,2	+ 8,2	- 24,0	+ 39,3	+ 42,2	+ 27,2	+ 5,8
2)	82	81	78	97	94	88	87
	+ 1,5	+ 0,2	- 3,5	+ 20,0	+ 16,3	+ 8,9	+ 7,7
3)	107	120	127	148	144	144	129
	- 5,7	+ 5,7	+ 11,9	+ 30,4	+ 26,9	+ 26,9	+ 13,7
4)	165	171	167	182	188	183	180
	- 4,6	- 1,2	- 3,5	+ 5,2	+ 8,7	+ 5,8	+ 4,0

	1953						
	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12
1)	338	345	354	299	302	391	448
	- 18,0	- 16,3	- 14,1	- 27,4	- 26,7	- 5,1	+ 8,7
2)	75	67	67	74	75	81	85
	- 7,2	- 17,1	- 17,1	- 8,4	- 7,2	+ 0,2	+ 5,2
3)	109	89	92	82	91	98	109
	- 4,0	- 21,6	- 18,9	- 27,8	- 19,8	- 13,7	- 4,0
4)	166	163	173	185	174	165	160
	- 4,0	- 5,8	0	+ 6,9	+ 0,6	- 4,6	- 7,5

Säsongvariationerna äro tydliga i de tre första grupperna men något osäkra i den fjärde. Det synes därför lämpligt, att fortsätta undersökningen av de tre första grupperna. Om man lägger samman dessa tre till en korttidsgrupp och för denna grupp jämför de absoluta månadsavvikelserna från medeltalet med motsvarande avvikelser för den totala beläggningen, får man följande tabell, där gruppen övriga omfattar samtliga intagna med undantag av korttidsgruppen.

	1952		1953				
	1/11	1/12	1/1	1/2	1/3	1/4	1/5
Totala belägn...	- 46	+ 14	- 105	+ 223	+ 178	+ 135	+ 76
Däraf							
korttidsgruppen	- 4	+ 41	- 88	+ 213	+ 218	+ 150	+ 46
övriga	- 42	- 27	- 17	+ 10	- 40	- 15	+ 30
%	9	100	84	96	100	100	61

	1953						
	1/6	1/7	1/8	1/9	1/10	1/11	1/12
Totala belägn...	- 77	- 139	- 142	- 173	- 113	+ 45	+ 118
Däraf							
korttidsgruppen	- 84	- 105	- 93	- 151	- 138	- 36	+ 36
övriga	+ 7	- 34	- 49	- 22	+ 25	+ 81	+ 82
%	100	76	65	87	100	0	31

Den nedersta, med % märkta raden anger för varje månad hur stor procent av den totala beläggningens avvikelser, som förklarades av avvikelserna inom korttidsgruppen. Medelvärdet av dessa procentsiffror utgör 72. Man finner alltså att korttidsgruppen, som i medeltal utgjorde mindre än 20 % av den totala beläggningen, svarade för mer än 70 % av säsongvariationer-

na. Raden »övriga» visar även vilka variationer den totala beläggningen skulle företett, därest korttidsgruppen hållits konstant. Den verkliga totala beläggningen varierade mellan -173 och $+223$ dvs. med en spännvidd av 396, medan variationerna inom gruppen »övriga» endast gingo från -49 till $+82$ dvs. med en spännvidd av 131 eller ungefär en tredjedel av den förra. En så kraftig minskning av variationerna skulle alltså ha uppnåtts, om man kunnat hålla korttidsgruppen någorlunda konstant under den undersökta perioden. Det är uppenbart, att variationerna skulle ha minskats ytterligare, om man haft möjlighet att förskjuta verkställigheten för korttidsgruppen på ett sådant sätt att denna grupp kommit att variera i motsatt riktning mot gruppen »övriga».

Därest man vill försöka eliminera variationerna i anstaltsbeläggningen genom en förskjutning av korttidsgruppens verkställighetstider, torde en dylik anordning böra träda i verksamhet fr. o. m. en månad under vilken antalet intagna avsevärt överstiger antalet utskrivna, t. ex. januari. Man måste nämligen antaga, att det i många fall kommer att visa sig omöjligt att låta intagningarna ske tidigare; i varje fall kan intagning ju ej ske förrän lagakraftvunnen dom föreligger. I stället får man tänka sig att man genom en successiv förflyttning av verkställigheterna, så att intagningen kommer att äga rum en eller ett par månader senare, skall kunna använda överskottet från början av året för att eliminera sommarens och höstens underskott. Det mera begränsade underskottet omkring jul torde det dock bli svårt att avhjälpa genom denna metod utan att alltför länge uppskjuta verkställigheterna. Å andra sidan torde emellertid detta underskott utan svårighet kunna avsevärt minskas, om en mera restriktiv praxis tillämpas i fråga om beviljandet av uppskov med straffverkställigheten för rattfylleristerna.

Sammanfattning

Variationerna i den totala beläggningen på fångvårdens anstalter under tiden 1 november 1952—1 december 1953 förorsakades till 72 % av variationer i antalet sådana straff- och fängelsefångar med en ådömd strafftid av högst 6 mån., vilka vid verkställighetens början ej varit häktade, ehuru dessas antal utgjorde mindre än 20 % av totala antalet intagna. I allmänhet förete de olika mera betydande brottsgrupperna inga anmärkningsvärda skillnader i detta avseende. Dock gäller att den låga beläggningssiffran den 1 januari 1953 till nära 90 % förorsakades av en minskning i antalet intagna trafikbrottslingar.

Goda möjligheter synas föreligga att minska variationerna i den totala beläggningen genom förskjutningar av straffverkställighetens början för personer, som ådömts korta straff (förslagsvis upp t. o. m. 6 mån.). Vid ett genomförande av dylika förskjutningar bör januari månad tagas som utgångspunkt. För ett eliminering av underskottet kring årsskiftet torde dock dessutom erfordras, att uppskov beviljas i minskad utsträckning.

Stockholm den 18 december 1955.

S. Rengby

Bilaga C

Jämförelse över olika kategorier intagna vid fångvårdens anstalter vid vissa tidpunkter

Tab. 1. Antalet intagna vid fångvårdens anstalter den 1 dec. 1955 jämfört med den 1 dec. 1953

Intagna 1 dec. 1953 = 3 225
 » 1 dec. 1955 = 3 666 Ökning = 441

Kategori	1 dec. 1953 Antal	1 dec. 1955 Antal	Ökning eller minskning		Procentuell andel av ökningen
			Antal	Proc.	
Häktade för brott	172	235	+ 63	+ 36,6	+ 14,3
Häktade, undersökningsfall	149	203	+ 54	+ 36,2	+ 12,2
Straffångar	1 645	1 776	+ 131	+ 8,0	+ 29,7
Fängelseångar	500	689	+ 189	+ 37,8	+ 42,6
Förvarade och internerade	439	432	- 7	- 1,6	- 1,6
Dömda till ungdomsfängelse	162	194	+ 32	+ 19,8	+ 7,3
Övriga intagna	158	137	- 21	- 13,3	- 4,8
Summa	3 225	3 666	+ 441	+ 13,7	100,0

Tab. 2. Straff- och fängelseångar den 9 dec. 1955 jämfört med den 1 dec. 1953

Tiderna = verkställighetstider. Motsvarande ådömda strafftider inom parentes

Verkställighetstid	(Ådömd strafftid)	1 dec. 1953 Antal	9 dec. 1955 Antal	Ökning eller minskning		Procentuell andel av ökningen
				Antal	Proc.	
t. o. m. 3 mån. ..	(1—3 mån.)	527	682	+ 155	+ 29,4	+ 52,9
» 4 » ..	(4 mån.)	136	190	+ 54	+ 39,7	+ 18,4
» 5 » ..	(5 och 6 mån.)	225	320	+ 95	+ 42,2	+ 32,4
» 6 » ..	(7 mån.)	94	110	+ 16	+ 17,0	+ 5,5
» 1 år	(8 mån.—1 år 2 mån.)	652	645	- 7	- 1,1	- 9,2
över 1 »	(1 år 3 mån. och över)	511	491	- 20	- 3,9	- 9,2
	Summa	2 145	2 433	+ 293	+ 13,7	100,0

Tab. 3. Trafikbrott (rattfylleri) som huvudbrott bland straff- och fängelseångar

Verkställighetstid	1 dec. 1953 Antal	9 dec. 1955 Antal	Ökning	
			Antal	Procent
t. o. m. 3 mån.	292	428	+ 136	+ 46,6
» 4 » ..	21	22	+ 1	—
» 5 » och över	10	18	+ 8	—
Summa	323	468	+ 145	+ 44,9

Tab. 4. Straff- och fängelsefångar den 1 februari 1956 jämfört med den 1 februari 1953

Verkställighetstid	(Ådömd strafftid)	1 febr. 1953		1 febr. 1956		Ökning eller minskning		Procentuell andel av ökningen
		Ant.	Proc.	Ant.	Proc.	Ant.	Proc.	
t. o. m. 3 mån...	(1—3 mån.)	618	27,6	791	30,2	+ 173	+ 28,0	+ 45,1
» 4 » ..	(4 mån.)	156	7,0	200	7,6	+ 44	+ 28,2	+ 11,5
» 5 » ..	(5—6 mån.)	272	12,2	372	14,3	+ 100	+ 36,8	+ 26,0
» 6 » ..	(7 mån.)	76	3,4	87	3,3	+ 11	+ 14,5	+ 2,9
» 1 år....	(8 mån.—1 år 2 mån.)	607	27,2	677	25,9	+ 70	+ 11,5	+ 18,2
över 1 år	(1 år 3 mån. o. över)	506	22,6	492	18,7	- 14	- 2,8	- 3,6
	Summa	2 235	100,0	2 619	100,0	+ 384	+ 17,2	100,0

Tab. 5. Trafikbrott (rattfylleri) som huvudbrott hos straff- och fängelsefångar

Verkställighetstid	1 febr. 1953 Antal	1 febr. 1956 Antal	Ökning	
			Antal	Procent
t. o. m. 3 mån.....	392	490	+ 98	+ 25,0
» 4 » ..	18	25	+ 7	—
» 5 » och över.....	9	22	+ 13	—
	Summa	419	+ 118	+ 28,2

Tab. 6. Antalet intagna vid fängsvårdens anstalter den 1 mars 1956 jämfört med den 1 mars 1954

Intagna 1 mars 1954 = 3 320
 » 1 » 1956 = 3 929. Ökning = 609

Kategori	1 mars 1954	1 mars 1956	Ökning eller minskning		Procentuell andel av ökningen
	Antal	Antal	Antal	Procent	
Häktade för brott	157	201	+ 44	+ 28,0	+ 7,2
Häktade undersökningsfall	144	206	+ 62	+ 43,1	+ 10,2
Straffångar	1 663	1 962	+ 299	+ 18,0	+ 49,1
Fängelsefångar.....	589	782	+ 193	+ 32,8	+ 31,7
Förvarade och internerade	448	435	- 13	- 2,9	- 2,1
Dömda till ungdomsfängelse	162	206	+ 44	+ 27,2	+ 7,2
Övriga intagna.....	157	137	- 20	- 12,7	- 3,3
	Summa	3 320	+ 609	+ 18,3	100,0

Sifferuppgifterna för år 1953 i tab. 2—5 har tillhandahållits ur ett speciellt material av aktuarien i statistiska centralbyrån S. Rengby. Övriga uppgifter har hämtas från fängsvårdens styrelsens ordinarie månadsrapporter samt från två särskilda sammanställningar av den 9 december 1955 och den 1 februari 1956, varav den senare grundats på preliminära tal.